

ITINERARIUM ALEXANDRI

EDIDIT

Diderich
DIDERICVS VOLKMANN

NVMBVRCI
IVLIVS DOMRICH

PROLEGOMENA

ITINERARII ALEXANDRI liber manu scriptus non uidetur superesse nisi unus Ambrosianus, ex quo post tertiam fere partem a Muratorio (Antiquitt. Italica. III, 957 sqq.) male deformatam Angelus Maius paravit editionem principem, quae prodit Mediolani anno huius saeculi XVII, repetita illa in Classicorum Auctorum a Maio editorum tomo VII (Romae MDCCCXXXV), postea in Curtio Lemairiano (Parisiis MDCCCXXXIII Vol. III), denique paucis quibusdam maculis abstersis in Caroli Muellero libro de scriptoribus rerum Alexandri magni conscripto, qui adiunctus est Arriano Duebneriano. Neque eorum, qui praeterea emendando Itinerario operam dederunt, quisquam rursus codicem inspexit aut excussit, ut is qui vulgo fertur verborum contextus una nitatur Maii auctoritate. Quem cum in scriptoribus edendis festinantius quam accuratius rem gessisse constaret, incerta sane et lubrica erat emendandi condicio. Quo magis opportune accidit, quod cum dudum de hoc scriptore denuo edendo cogitassem, eius negotii facultas mihi facta est insigni Guilelmi Studemundi benignitate, qui comiter intercedente Rudolfo Schoellio mea causa codicem cum editione Mediolanensi diligentissime contulit, et ita contulit, ut re cum pulvisculo, ut aiunt, exhausta neque ulla iam reliqua sit scripturae dubitatio et de toto codicis habitu certissimum fieri possit iudicium.

Est igitur codex Ambrosianus, quem infra in adnotatione mea A littera signavi num. P. 49 ordin. superior., membranaceus, formae quadratae, saeculo undecimo scriptus, Auenione Mediolanum delatus, id quod testatur inscriptio manu Olgiati, primi Ambrosianae bibliothecae antistitis, anno MDCV in fronte libri exarata (*Auenione uehendum curauimus*); continet Iulii Valerii libros de rebus gestis Alexandri et Itinerarium Alexandri, illos in fronte mutilos, hoc in fine. Olim complectebatur plus undecim quaterniones, quorum qui reliqui sunt nouem — nam perierunt primus et quintus et quae undecimum excipiebant folia admodum pauca — iustum octonorum foliorum numerum complent, imo margine suo quisque numero signati, nisi quod quartus non octo est sed nouem foliorum, de industria a librario in eam compagem auctus, ut Iulii Valerii liber primus ipso quaternionis limite terminaretur, et decimus septem tantummodo foliis constat, octauo folio ab ipso scriba resecto. Atque incipit Iulius Valerius a primi libri uerbis *ad uotum procliuas fiat*. Neque enim improbo et q. s. (I, 18 ed. Mueller.) et continuatur ad usque codicis paginam CVIII, ut quaterniones complectatur II—VIII, VI—VIII, fol. 5 med., ubi finem faciunt uerba *alexandriae sacratissimum habent*. EXPLICIT

OBITU ALEXANDRI·INCIPIT ITINERARIUM EIVSDEM. Sequitur igitur Itinerarium, quod ab eodem librario scriptum posteriorem codicis partem efficit, quat. VIII, fol. 5 med. X XI, ut sit paginarum triginta sex, quae suis seorsum numeris signatae sunt, quamquam librarium utriusque scriptoris libros ad unum quasi corpus consociare noluisse ex ea quam descripsi fasciculorum condicione necessario colligendum est. Itinerarii pagina septima — eadem septima est meae editionis — est palimpsesta, sed Studemundo teste et pristina scriptura et posterior ab eiusdem scribae manu profectae sunt. Nec maioris momenti est, quod ex tinctura a Maio adhibita codicis paginae 6 (= pag. 6, lin. 9 porgi—lin. 10 Dario) et pag. 36 (= pag. 28, 17 et 18; 29, 3—10) nonnullae litterae prorsus euannerunt, quas tamen cum de scriptura satis constaret singillatim enumerare nolui.

Plurima uitiose scripta ipse librarius inter scribendum correxerat, cuius rei indicio in adnotatione critica litteris usus sum *man. pr.*; reliquas correcturas ab altera manu eodem saeculo factas neque ultra pag. 14 mei exempli procedentes litteris *man. alt.* additis significavi omnes. Atque eorum quidem, quae ab ipsius scribae manu correctae sunt exempla collegi haec: *tali* corr. *man. pr.* ex *tale* 3, 13; *lenocinaretur* ex *lenicinaretur* 4, 4; *candidus* ex *candibus* 4, 10; *adpulere* ex *adpulere* 5, 9; *illium* ex *illiam* 5, 10; *transitorie* ex *trasitorie* 7, 8; *comitabantur* ex *cominabantur* 7, 15; *insperata* ex *inspirata* 8, 25; *dixisse* ex *duxisse* 8, 25; *alites* ex *alitis* 11, 20; *habito* ex *habitu* 12, 19; *Alexandri* ex *Alexandrum* 14, 15; *internuntium* ex *internuntium* 14, 25; *suos* ex *suos* 17, 4; *refuge* ex *refugie* 17, 12; *hos* ex *his* 17, 25; *meotis* ex *metis* 19, 9; *itinere* ex *tempore* 19, 10; *cohiberent* ex *cohibebant* 20, 11; *niuis* ex *niuis* 20, 15; *mutilatis* ex *mulatis* 21, 8; *neglegebat* ex *negglebebat* 22, 2; *puniri* ex *superari* 22, 4; *praeiret* ex *praeiret* 23, 8; *copiis* ex *cupiis* 24, 1; *se* add. 25, 21; *patria* ex *patri* 27, 12; *forte* ex *fortem* 28, 20; *populum* ex *populum* 28, 22. Quibus accedunt nonnulla quae radendo eadem manus in integrum restituit: *muniam* 7, 9; *Aeropi* 7, 4; *fugerant* 7, 16; *praeuersos* 8, 18; *reuēit* 10, 9; *ancipiti* 13, 25; *Besus* 18, 4; *metu* 20, 5; cf. praeterea quae adnotati ad 6, 18; 7, 5; 18, 3; 23, 9; 24, 2; 25, 7. Alia est ratio paucorum quorundam locorum, ubi scriba corrigendo si non pristinam scripturam restituisse, certe ad genuinam lectionem propius accessisse putandus est; uelut quod 5, 6 *bicoris* correxit ex *hicoris*, quamquam de his uerbis constituendis etiam post Letronnii et Haasii emendationem a me receptam aliquam reliqui dubitationem in adnot. dixi. Idem fere cadere sentio in corruptissima uerba 22, 14, ubi in *erat* uocabulo correcto ex *esset* aliquod uerae lectionis uestigium seruatum esse quamuis tenue apparet. Restant duo tantummodo loci, quibus genuinam scripturam ipsa scribae correctura obscuratam esse concedendum est, quorum alter est 2, 19: *seguitor* (c litteram supra s add. *man. pr.*) *simplicitas*, quae quidem uerba recte se habere iterum ac saepius ab aliis monitis aegre mihi persuasi; alter 7, 20: *una clipeo loricaque uel telo tum casside*, ubi quod scriba restituit *cum casside* — casu nescio quo factum est, ut eius rei mentio in adnotatione critica omitteretur — dubito an longius absit a uero (coll. 15, 7: *opes tamen eius et arma tum cidarin* et q. s. et 22, 11 sq.).

Pergo ad alterius manus correcturas, quarum hae sunt praecipuae: *itinerarium* ex *itinerarum* 1, 2; *subeo* ex *subit* 1, 8; *eius* ex *eis* 1, 12; *quemque* ex *quisque* 2, 2; *occupato* ex *occupatio* 3, 11; *crebrioribus* ex *crecibrioribus* 4, 4; *audendum* ex *audiendum* 4, 6; *oneriosior* ex *onesior* 4, 8; *iuuentae* ex *iuuenta* 4, 9; *Philippis* ex *Philipis* 4, 16; *tumultuatus* ex *tumultuatus* 4, 19; *cantantibus* ex *cantibus* 5, 2; *ueris* ex *uerbis* 5, 2; *equitumque* ex *equitatumque* 5, 4; *punitum* *iri* ex *punituri* 5, 15; *utrimque* ex *utroneque* 5, 19; *nilominus* ex *nilominis* — qua in uoce excidenda peccauit typhotheta — 5, 21; *aditu indemni* ex *aditumdemni* 6, 19; *heredis* ex *heredes* 7, 4; *additis* ex *additi* 7, 4; *secundam* ex *secunda* 8, 7; *grauarentur* ex *grauarentur* 8, 11; *ducebat* ex *ducebant* 13, 3; *concurso* ex *concurso* 13, 4. Quibus accedunt, ut omittam quae ad orthographiam pertinent, uerba nonnulla radendo ab altera manu emendata, uelut *improuidus* 4, 7 et *inuisit* 9, 16. Haec omnia ita sunt comparata, ut menda aliquot leuiores recte sublata esse statuendum sit; at contra multo minus prospere res correctori cessit, cum aut uox aliqua addenda erat, aut grauius corrupta erant uerba, quam ut facilis correctura ultro se offerret. Neque enim recte addidit *deditus* uocabulum 3, 18, a librario omissum cuius loco Diltheyum secutus dubitanter scripsi *expeditis*, nec multum profecit, quod 4, 14 pro *usi* restituit *usus*, cui scripturae minus recte, siquid uideo, patrocinatus est Haasius, et aperte uitiosum esse apparet uelut uerbum 3, 9, cuius duae postremae litterae in rasura scriptae sunt. Quid quod nonnumquam factum est, ut uerba quorum facilis esset emendatio etiam magis deprauaret aut uerbis sanissimis nouas aspergeret maculas? Quo ex genere est *mora* uocabulum ex *more* factum 8, 11, cum aperte scribendum esset *morae taedio*; *qui* perperam mutatum cum *quo* 4, 7; *pateretur* 8, 13 cum *paterentur*; *si* particula 8, 13 ante *modo* uocabulum nulla idonea causa insertum; item *est* 3, 9 post *factusque* additum, quo omnis dicendi concinnitas tollitur; neque erat, quod *incitamento* formam 1, 13 tangeret aut *Peloponnesus* scriberet 4, 14 pro eo quod scriptum inuenerat *Peloponnesis*, cum eiusdem accusatiui terminationis alia exempla extant, cf. *ingentis* 5, 1; *omnis* 6, 7; *hostis* 13, 14; *frontis* 14, 2. Similiter peccauit quod *remoras* uocabulum 4, 3 priscum illud et rarius sane usurpatum, sed quo ne posteriorum quidem temporum scriptores prorsus abstinerent, prima syllaba inducta ad usitatiorem formam reuocare studuit, qua quidem re, sicut plurimis aliis Maius se decipi passus est. Eiusdem denique stultitiae indicio est, quod 7, 1 *Alexander* audit scripsit, *er* litteris in rasura exaratis, qua genuinam scripturam *Alexandrum* interiisse apparet.

Transeo ad alia uitiorum genera quibus codex inquinatus est plurimis et grauissimis. Atque ut mittam, quae leuiores sunt, uelut litteras quasdam frequenter inter se commutatas (c et d, c et t, cf. 15, 12 cum *est* *lectare*, ubi restitui *tum expectare*, 11, 10 cum *tuniculis*, ubi tum *cuniculis* scripsi ex Haasii coniectura, t et i, cf. 9, 29 *excidit* pro *excidi*, 11, 2 et pro *ei*, 11, 9 ut pro *ui* alia) et corruptelas aliquotiens ex compendiis *) minus recte intellectis obortas, cf. *permittit* pro *praemittit* 5, 11; *est* pro *esset* 10, 17; *pudet* pro eo quod

*) Compendia in adnotatione mea indicavi omnia praeter constantem *quoniam* particulae scripturam, quae est *qm*, ita ut lineola supra m litteram addita sit.

probabiliter mihi uideor restituisse *prouidet* 21, 21, quae res Maium nonnunquam fefellit (cf. adnot. ad 6, 15 *pro onere* et 18, 12 *peractis*): saepe factum est, ut una uel plures syllabae intereiderent; ueluti recte Maius *desiderati* scripsit 15, 9 pro eo quod codex exhibet *desirati*, *defecerat* pro *fecerat* 15, 9 *more* pro *mo* 15, 21; *regionis* pro *regis* 16, 8; *insequitur* pro *inquitur* 16, 20; *turbido* pro *turbi* 19, 26; *uniuersi* pro *uersi* 17, 1; Haasius *exercitum* fecit ex *eum* 12, 21; *ac simul ex acsim* 11, 15; *ciuilibus* ex *ciuibis* 12, 17; Klugius magna uocabulum 11, 1 eruendum uidit ex codicis scriptura *ma*; 22, 10 *intento* ex *inte* coll. 6, 10 *etiam tunc ei in haec intento*; 23, 8 *praeoptare tunc* ex *praeoptatumque*; Kochius 12, 5 *credenda idoneum* ex *credendum*; ipse audebat scripsi 14, 2 pro eo quod in codice est *deat*; 11, 10 *uindicaret* pro *uinceret*; 20, 1 *potiurum* pro *potium*; 28, 18 *grauamen* pro *gramen*; neque quod 7, 24 *oneratior* restitui pro codicis scriptura *ratior* improbatum iri confido, quoniam arma, quibus Alexander armatus in Cydnum animum descendisse fertur, in terram enanti ei magno fuisse impedimento consentaneum est, ut multo uehementius uis frigoris in corpus penetraret; contra si cum Haasio scriberes *sudorator*, uel *uaporator* cum Wagnero, molestam haberes et plane inutilem eiusdem notiois repetitionem.

Prope ab hoc corruptelarum genere abest, quod interdum una aliqua uocula intercedit, quae qualis fuerit plerumque cum ex ipso uerborum contextu, tum ex eorum, quae antecedunt aut sequuntur uocabulorum similitudine colligi potuit. Nam ut paucis defungar, dubium non est, quin recte quae pronomen Maius inseruerit 27, 7: *petram quoque quae Aornis uocatur affectat*; nec minus recte *abnuat* uocabulum addidisse mihi uideor 17, 20 propius illud ad antecedentis uocis *obniti* litterarum ductus accedens, quam Maii *negat* et *nolit* Klugii. Non particulam bis addidi 12, 11 ex coniectura Kochii (*quo non purior crystallus*) et 11, 16 (*non insciens*), quamquam his uerbis etiam aliter consuli posse concedo, modo ne Maium audias, qui cum *insciens* dici potuisse existimauit pro eo quod est *sciens*, non sine aliorum exemplis, ut ait, incredibilia molitus est. Difficilius est diiudicare, rectene se habeat an secus, quod 10, 2 de eadem negatione ante *facile* inserenda cogitauit Haasius, quoniam Itinerarii uerba non ubique cum Arriano consentire certum est. Neque immerito *magis* uocabulum 11, 1 a Kochio interpositum esse aliis eiusdem scriptoris exemplis potest comprobare. *Vsi* uocabulum 28, 14 post *sexus* inserendum esse et 24, 16 *uno aduabilem calli* scribendum Klugius uidit; *amici* post *Abii* 23, 1, *regem* ante *reperiunt* 16, 17, pro *portione* uerba ante *pretium* 24, 2 ego addidi. Similiter musicis uocabulum 5, 2 cum Theodoro Zachariae inserendum et *uatibus* addendum esse iudicari post *cantantibus* participium, quod tertium casum intellegi uolo ex constanti huius scriptoris dicendi usu: in qua scriptura siquem offendat uerborum similiter cadentium neque tamen sociandorum uicinia, is respiciat uerba 21, 10 nam *et cetera eius cultus et affluentiae more Medorum suorum plerique iam sedulo auersabantur*, quamquam non uehementer repugnabo, si cui satius uidebitur pro eo quod est *uatibus dictum* scribi *Aristandro dictum*; cf. Arrian. I, 11, 2: *Ἀριστάνδρῳ δὲ, ἀρίστῳ Τελμυσεύς, μάλιστα θαυροῖν ἐπέλεονεν Ἀλέξανδρον· διηλοῦσθαι γὰρ οἱ ποιηταὶ* et. q. s. Nolo autem silentio praetermittere aliter de his uerbis iudicauisse Kießlingium, qui malie se scribere *ideoque* (siue

indeque) *laboris fore ingentis musicis litteratisque laudes eius cantare dictum*, paucis diebus abhinc per litteras mihi significauit. Accedit quod *Pasargadarum* urbis notionem 16, 2 recte inseruit Klugius, licet Maii ineptiis seductus, quem ad modum uerba essent refigenda, parum perspexerit, cum urbis illius nomen non in *pde* compendio delituisse, sed addendum ante *praedae* uocabulum neque *Pasargadas* formam, sed *Persagadas* (cf. Zumptius ad Curt. V, 20, 10) restituendam fuisse appareat. Ceterum eandem Klugium de nominibus propriis ex Arriano aliisque scriptoribus emendandis bene meritum esse non diffiteor, (cf. 14, 11 et 21; 18, 10 alia); unum mihi enucleandum reliquerat *Oxyartae* nomen 24, 11 ex iis quae codex habet *quomodo si arte*, quae quidem emendatio ut est certissima, ita etiam magis eo stabiliri potest, quod in eodem codice peruerse scriptum est *Osum* pro *Oxum* 18, 7. Sed ut redeam ad propositum, male nonnunquam lacunam aliquam statuuisse et suis additamentis expleuisse Maium censeo; neque enim erat, quod iterum attulit uerba 22, 19 adiceret, quoniam *reuerentiam* accusantem pendet a uerbo *attestabantur*, et 11, 14 sanissima sunt quae in codice scripta sunt *Diis Aegypti facit*; cf. praeterea quae adnotauit ad 12, 18. Verum ut in eis quae modo attuli, genuina scriptura aut certo aut magna cum specie ueri potuit restitui, ita nonnulla sunt, ubi plura intereiderunt, quam ut uerba scriptoris coniectura possint inuestigari, cf. 22, 20 et 27, 10, quibus in locis indicare lacunam quam incerta sequi malui. Neque fateri non possum, poenitere me nunc duas coniecturas in uerborum contextum recepisse, quarum una est *iniquus erat* 5, 17, cum praestaret inter *impetu* et *plus* uocabula lacunam eamque maioris aubitus significare*) altera, quod *sumere* uerbum 8, 4 addidi, eorum quae Kuehnastius in libri de syntaxi Liuiana p. 153 disputauit immemor.

A lacunis pergo ad contrarium corruptelarum genus, uitia dico dittographia quam uocant exorta. Quae cum multo angustioribus finibus contineantur, paucis afferendis acquiescam. Habes igitur *plus* uerba scriptum pro *plus ualeat* 6, 1, *confidentiam insequentium* 6, 18 pro *confidentiam consequentium*, *more et taedio* 8, 11 pro *morae taedio* cf. Haasii miscellan. philol. lib. II p. 24; errore bis exarata sunt *spoliis* 15, 1 et *ducit* 17, 18. Eodem pertinere uidetur uox *difficultate* 17, 23, quamquam possit quispiam conicere, ibi scribendum esse *ac nominis perpetuitatem*; denique nescio an alterum illud *usu* 18, 2 inducendum fuerit; cf. praeterea quae adnotauit ad 4, 14 Sed longe alia ratio est uerborum quae sunt 17, 9 *Arachotas barbaros barbarorum*, in quibus mutandis, cum intacta essent relinquenda, Maius nimium indulsit libidini.

Spuriorum additamentorum exemplum certum non habeo nisi unum *Tyros* nomen 10, 1. Kochio suadente seclusum, nisi forte huc pertinere statuas, quod 3, 7 *quoniam* post *siquidem* induxi Maium secutus. Verum retipenda esse iudicauit uerba *Baziphara siue Hora* 26, 3 — nam *Horam* formam admittere non debebam — quae Kochius in suspicionem uocauit, emendanda quae Haasio spuria uisa sunt seu *fluente* tanquam glossema antecedentis uerbi *elemento*

*) ibidem dubito an cum Diltheyo *agmen navigabile* scribendum sit pro ea quam male credulus seruauit codicis scriptura *agmen nauale*.

7, 19, cum facilis esset coniectura seu *feruente uictus aestu*; quoniam *fluente aestu*, de quo Kiesslingius cogitauerat, scribere non sum ausus; denique sine idonea causa me indice 13, 10 uerba *id loci nomen est* a Klugia addubitata sunt, quamquam de hac quidem re potest in utramque partem disputari. Quae autem Mainus omisit, nulla ille ratione sed sola ductus leuitate, cum singula uocabula, tum totum illud enunciatum 27, 15—17, ea enumerare et inuitile foret et molestum.

Denique uitium scripturae paucis aliquot locis transponendo sanandum fuisse consentaneum est; cuius rei documento sunt uerba *quo auctus* 7, 11 manifesto errore post *magis* uocem traiecta, quae suo loco restituit Haasius. Parem medellam uerbis corruptis afferendam esse quae sunt 14, 2 mihi persuasit Kochius: *Bactris paene frontis in medio numero* — malim nunc *frontis in modico numero* — claudentibus conuertit Alexandrum nuntius suppetiatum suis post fugientibus quid imminet; in quibus si *hostem fugientibus* scribas ex Klugii coniectura, sententiam quidem habeas sanam, orationem non item; quae ut expedita fiat et numerosa, necessaria est et haec uerborum collocatio: *suis, quis hostis fugientibus imminet*. Simili modo ipse 22, 15 sq. *multis praemonitis* uoces sedem mutare iussi, etsi locum grauius affectum prorsus sanatum esse non spondeo. De uerbis desperatis et desperandis 4, 10 nolo nunc pluribus agere.

Haec habui quae de codicis condicione ad emendam scripturam spectantia proponerem; nam quod in animo habui de uocum scribendarum ratione agere temporis angustiis uetor; id unum moneo, quotiens a codicis orthographia recedendum putarem, eius rei in adnotatione mea mentionem esse factum, nisi quod 7, 4 non *clementiam* habet ille, sed *clementiam* et saepissime *ae* et *e* uocales confunduntur. Est autem codex, id quod et ex eis colligi licet, quae supra attuli, et prima quaeque pagina docet, tam uariis sordibus tamque foedis maculis inquinatus, ut de uera scriptura inuestiganda plurimis in locis prorsus desperandum sit, donec noua subsidia accesserint. Atque alium aliquem codicem extare Parisiis fidem faceret is, qui de Itinerarii editione Maiana exponens in annalibus qui inscribuntur Bibliothèque universelle de Genève, tome septième, troisième année, littérature MDCCCXVIII p. 217 ait*), Maium etiam ex Parisina bibliotheca subsidia (des secours) parare sibi potuisse, nisi uerisimile esset haec uerba aut ad Iulium Valerium una cum Itinerario a Maio editam, aut eo pertinere, quod Iulii Valerii codex regius 4880 duos Itinerarii locos continet alterum uerborum contextui immixtum, in margine alterum (cf. Mueller. l. s. s. p. 48. 120. 157. 167), qui dubitari non potest quin ex Itinerarii codice ab Ambrosiano diuerso petiti sint. Sed in eam rem inquirere prohibitus sum belli tumultu et Gallorum necordia.

Itaque sola nititur Ambrosiani libri auctoritate quem infra exhibui uerborum contextus, multis tamen uitiiis coniectura purgatus. Atque praeter ceteros**) multum ad emendam Itinerarium contulit Fridericus Haase in miscellaneorum philologicorum

*) ab eodem uiro docto anonymo — F litteram initialem subscripsit — 2, 6 recte scriptum esse *quae priora sunt tempore* et 2, 13 *peteret* aut *declinaret* per litteras Göttingae amice me docuit Curtius Wachsmuth.

**) post Maium unus Letronnius (Journal des savans a. 1818 p. 401 sqq.) pauca quaedam emendauerat.

libro secundo, qui prodit Vratislaviae a. MDCCCLVIII; accedit quod idem nonnulla bonae frugis in margine sui exempli editionis Maianae notauerat, quod cum post mortem praematuram uiri praeclari et in paucis mihi colendi in meam possessionem transisset, nouas aliquot Haasii emendationes aut recipere aut in adnotatione commemorare potui. Nec sua lauda fraudandus est Carolus Kluge, qui in dissertatione de Itinerario Alexandri magni conscripta (Vratisl. MDCCCLXI) cum de uniuersi eius libelli indole prudenter et accurate disputauit*), tum non paucas emendationes protulit magna ex parte scite excogitatas et probabiles. Summo praeterea mihi adiumento fuisse strenuam amicorum operam grato animo testor: quorum imprimis Hermannus Adolphus Koch, popularis meus idemque collega coniunctissimus Itinerarii studium mecum sociavit et multa probabiliter, nonnulla egregie emendauit; atque largam coniectaneorum copiam Rudolphus Peiper pro uetere amicitia liberaliter ad me transmisit; nec roganti mihi inuenta sua aut consilia denegarunt, qua sunt propensa in me uoluntate, Carolus Dilthey et Adolphus Kiessling. His igitur uiris, si ex mala re fecisse meliusculam iudicabor, accepta refero plurima.

De dicendi consuetudine, qua utitur Itinerarii scriptor non prorsus exilis ille quidem uel inops sententiarum, neque poetarum oratorumque Romanorum ignarus, nolo nunc pluribus dicere; quoniam longe plurima Klugius collegit et exemplis ex aliis scriptoribus petitis illustrauit**), quibus pauca quaedam addam; atque his, quod Mainus tacuit, in codice illi aduerbium scriptum extat 17, 22 et 21, 14, quamquam aliquoties occurrit illi forma usitata. Praedictum pro praedictorum inuenies 11, 7, *Arsacidum* pro *Arsacidarum* 21, 12; *Pecanum* et *Musicanum* 27, 5 genetiuorum incertum est sintne recti casus *Pecanes* et *Musicanes*, an *Pecani* et *Musicani*; *maeotis paludibus* habes 19, 9; *niuum* pro *niuium* 24, 10; *uirtutum* 27, 3, *uirtutum* 28, 3; *iactatum* — quod in contextum recipere errore omisi — 14, 5 pro *iactatum*; accusatiuos *omnis*, *hostis*, *frontis*, *ingentis* supra commemorauit; *cornu* datus est 14, 24 (contra *usui*, *transitui*, *calcatui*, *exercitui*). Atque uocibus priscam latinitatem redolentibus, quales sunt *donicum*, *aduorsum*, *fuant*, *ipsus*, *mage*, *mauelit*, *mauolunt*, *porgi*, *posinere* nescio an addi possit *audentes* pro *audentes* forma 27, 21 prorsus inaudita, uerum tamen ab analogiae legibus commendata, cf. Corssen, de pronuntiatione ect. I, 631, qua quid sit faciendum, uideant penes quos est harum rerum iudicium. Contra multa in Itinerario insunt, quae labantis atque degeneris linguae exempla esse possint; cf. quae de uia praepositionis usu Haasius protulit p. 27 59. Vnum necesse est addam de uel particula, quae saepissime et copulae uice fungitur. Quae cum in codice Ambrosiano aut plene scripta sit, aut per solitum

*) de fontibus Itinerarii post Klugium nuper docte et copiose egit Iulius Zacher (Pseudocallisthenes Halle 1867 p. 48 sqq.)

**) Qui nuper de incerti auctoris Itinerario Alexandri magni commentat. partem I (Nissae MDCCCLXVIII) edidit, Augustus Franke, nihil fere noui attulit praeter perpaucas coniecturas, quarum una est *corruerat* (19, 13), in quam ipse incidam, altera *peteret* pro eo quod A habet *petous* (10, 10), tertia *aptauerat* pro *optauerat* (18, 4).

compendium ut uel t, erimini uertendum est Maio quod aliquotiens et pro uel restituit, merito hoc nomine ab Haasio uisum est hoc genus dicendi patere, ex codicis scriptura accuratissime a Studemundo notata colligi potest. Atque plene scripta est uel particula in hisce: 7, 20: una clipeo uel telo cum casside; 9, 9 *Darii currus uel orma*; 10, 4 sq. *Poenices quoque uel Rhodii Soliue* — et una *Mallonii Cypriue* utiles bello naualidii adfuere, ubi quod restitui bello nauali uel Lycii adfuere, non metuo ne in audaciae crimen incidam; per compendium 2, 5 *Constantinis patre uel fratre*, 9, 3 uel matre uel coniuge comitantibus filiabusque duabus et filio; 23, 5 carne abunde altis uel lacte; 22, 12 tum *Epimene et Anticle uel Philota*; 26, 19 pardi leonesue uel tigres; 27, 11 laborem uel pericula deprecabantur. Eandem esse rationem uel particulae et eis quae modo attuli uerbis 10, 4 et 26, 19, et aliis nonnullis locis comprobatur, uelut 6, 15 *captisue aliis* (*captissue* A); 12, 19 *lacua habito Euphrata montibusue Armeniae*; 21, 12 qui utroque de latere *Heraclidas sibi Acaidasue* censeret; 24, 18 *caesu frondium et adgestu huius sazorunue opere*; 27, 21 *promptos audaciae nihilue regi audentes negare*, quibus locis Maius semper praeter codicis auctoritatem uel particula restituit. Affine est quod Maius 23, 4 scripsit *arcus Abiis et sagitta*, cum retinenda esset codicis scriptura *arcus Abiis seu sagitta*; cf. 26, 3 *Baziphara siue Hora*.

Quibus ita disputatis — nam quae praeterea promere possum cum de dicendi consuetudine, tum de rebus in Itinerario tractatis in posterum sepono — restat ut dicam me in capitibus diuidendis, cum ea quae est in codice partitio ansam praerberet fere nullam, Maii editionem Romanam quam Mediolanensem sequi maluisse, nisi quod caput X in duo disiuxi.

Dabam Portae, mense Maio a. MDCCCLXXI.

I. Dextrum admodum sciens et omen tibi et magisterium futurum, DOMINE CONSTANTII bonis melior imperator, si orso feliciter iam accinctoque persicam expeditionem ITINERARIUM principum eodem opere gloriosorum, Alexandri scilicet magni Traianique, componerem, libens sane et laboris cum amore succubui, quodque † id mm uelle enim id et exigit suspensique est, quodque regentium prospera in partem subditos uocant. Ac siquid ex eo inuenerim uel praeferim, uicem sciam in me etiam reddundaturam, quoniam quisque mortalium iure naturae in eo se plus diligit, a quo ipse defenditur. Sed enim quamuis factorum egregiorum inops lingua testis ignobilis ego tamen audacter id munus subeo, non meis fretus, uerum externi ingenii uiribus, nec de loquacium numero uilibus usus auctoribus, sed quos fidei amicissimos uetus censura pronuntiat, quosque istic qua potui tibi circumcisa satis curiositate collegi, adhibito sane uerborum cultu restrictius, quoniam noti communis utilitas, non priuatae iactantiae gloria petebatur.

II. Itinerarium denique pro breuiario superscripsi castigans operis eius etiam nomine facultatem, scilicet ut incentiuum uirtutibus tuis amicum. Animo quippe sitiendi laudis irritamento est, in causa olim pari scire obsecutam rationi fortunam, praesertim cum illinc tu res martias

1 ome (linea supra in litteram addita) magisterio futurorum A, emend. Haasius 2 accinctoque ad Letronnius itinerarum (corr. man. alt.) 4 laboris A, labori Letronnius id mm (lin. supra utramque litt. add.) uelle enim id et exigit suspensique est A, quod quidem meum uelle eniti (?) id et exigit suspensique est Peiperus; quodque haud magna uelle animi perexigui suspensique est Kochius, id denare uel renuere uelle animi et exigit suspensique est Kieselingius et Guilelmus Wagnerus; Maii ineptias missas facio; uerba grauius corrupta intacta reliqui 5 preierim 6 uitem reddundaturam (altera d a man. sec. inducitur) plus A, ipsum Kochius 8 innumeris A, id muneri anonymus in annal. litterar. Lips. a. 1818 pag. 2433, id humeris inepte coniecit Maius, recepit Mullerus subit (corr. man. alt.) 9 loquatium 10 quosque istic A, quosque nostra Kochius post hanc uocem incidens 12 eis (corr. man. alt.) 13 uti cent (lin. add. supra ut litt.) uirtutibus tuis cum animo A, emend. Haasius, quamquam in cum syllaba suspiceris, aliud adiectiuum uel participium, aut uerbum aliquod delitescere, uelut addam uel adiciam. Kieselingius coniecit: uirtutibus tuis, cum animo, quippe sitiendi laudis, irritamento sit et q. s. irritamentum ex irritamento fecit man. alt.

auspicere, ubi quemque fidentiore merita imperia sublimarint, triumphumque tu exim stipendiis imbuere, ubi quisque felicior praegestis apicem posuere; scilicet ut, dum iuventae conatus paternis maturitatibus admoliris, inclitorum quam maxime principum merita supernadas: quorumque protinus tute in omni hac paritate nec consilii paeniteat nec pudeat uero fortunae; quamquam ⁵ *hau scio an maiora longe felicioraque profecta sint uobis exempla de maximis Constantinis patre uel fratre: certe quae priora sunt tempore etiam si meritis secunda tu feceris, ipsos illos, si quis functis est sensus, noto accessuros existimo; tibi in Persas hereditarium munus est, ut, qui romana tandem arma tremuerunt, per te tandem ad nostratum nomen recepti interque prouincias nostras ciuitate romana donati, discant esse beneficio inuentum liberi, qui omnes illic fastibus* ¹⁰ *regis milites bello, serui pace censentur.*

III. Igitur si Terentius Varro Gnaeo Pompeio olim per Hispanias militaturo librum illum Ephemerides sub nomine laborauit, ut inhabiles res eidem ingressuro scire esset ex facili inclinationem oceani, atque omnes reliquos motus aërios praescientiae fide peteret aut declinaret: cur ego tibi rem nostrae salutis adgresso non ut ex bona flamma uirtutum hanc faciem praeferam? ¹⁵ quoniam quantum ingenio minor, tantum hoc noto Varrone sum potior, uti uel inde, quamquam corporis liber, animi tamen uobis militem uiribus. Modo indicio sim, quam illi uiam fortitudini strauerint, quae tibi nunc pro omnium salute carpenda est. Neque enim ego hic elegantiam sermonis affecto, cui de comodo usus ipsius laboratur, cum sit felicitas maior tali in opere uersanti praecise quod prosit, quam composuisse quod placeat; ut quo segnitior fuerit dicti simplicitas, hoc et fidei plus et luminis habeat enarratio; quippe quoniam in talibus ueritas palmam rapuerit eloquentiae, quae ubi arte protegitur, scriptor pro auctore laudatur.

III. Sed mihi hic et materiae paritas blanda est et germanitas spei de te scripturo potiora

1 triumphumque (*corr. man. alt.*) 2 imbuere A, imbuere *Mainus* praegestis pro eo quod A exhibet prae gestis scripti adscriptum Diltheyo, pro gestis *Mainus* posuere A, posuerit Diltheyo, nisi forte cum Muratorio supra scribendum erat sublimarunt inuente 3 quorumque protinus A, quorum quidem principum Kochius 5 iussio A, scio *Mainus*, uia *Haasius*. *hau scio an Kicetangius* felicioraque quae A, *corr. Haasius* profecto A, *corr. Haasius* 6 tempora — ipsos illis A, *emend. Haasius* 7 functus *corr. Mainus* 8 tremuerint *Mainus* prouincias in uestras A, prouincias nostras *Studemundus post Muratorium* 9 inuentum A, regentium *Mainus ed. Mediolan.*, inuentum *idem ed. Rom.*, inuentum *restituit Studemundus* pro qui uideat scribendum sit quia 11 Terentius Varro Gneo 12 Ephemerides laborauit A, elaborauit *primus quod sciam Bergkii in nou. mus. Rhen. I, 367; et cf. 10, 1 et 29, 2* in habiles res eidem gressuro A, *corr. Haasius*, aggressuro *Beruhardys Graudius der Röm. Litt. ed. III, pag. 725* inclinatio, neoceani 13 aerios A, aerios, quos *Buechelerus et Diltheyus* ut declinaret A, aut d. *Haasius*, uel d. *Buechelerus* petere ut declinaret *uolgo, petendi uerbum post oceani collocauit Beruhardys* 14 ergo tibi A, *corr. Mainus* 15 uel inde quamquam A, ualitudine quamquam *Buechelerus* 16 corporis officio *coniecit Haasius* 17 elegantiam (*corr. man. alt.*) 19 uersati composuisse ex composuisse fecit *man. alt.* segnitior (c. *littera supra s addita*) A, *Peiperus con. cognitor; idem postea maluit signatior uel signantior; Haasius insignitior coll. Iul. Valer. III, 72. (III, 25 ed. Musell.)* 20 hac et

tum Alexandri gloriis, tum Traiani, quibuscum tibi sane commune est fatalem hanc belli lineam tangere, quoniam aetas quoque alterius nunc penes te est, alterius uero consilium, quo uincis aetatem. Quippe Alexandro illi interim sic aequabere: magnus ille cognomine, tu uero maximi filius, eadem fere natus terrae sub parte eodem atque indidem ducis exercitum, numero militum par, sed melior examine, eandem ultimus iniuriam es, sed disparis contumeliae. Ex quo iure ⁵ sane sit praesumendum, quod aequali omine militans pari potiare fortuna, haecenas socius exemplo, ceterum pro merito felicior; siquidem Deo praesidi acceptiora sunt uota, quae fas et modestia concepit, quam quae efferis moribus inconsulta arrogantia rapit. Ille sibi soli uicisse gloriatus factusque in amicos saeuior quo felicior, fructu uictoriae caruit: obit temulentus. Saluti uero romanae tu militans ei mox imperio contendens aetate, cuius te gloriae immortalitas comi- ¹⁰ tabitur. Set enim ne tibi tantis ac talibus occupato ultra obloquar, hinc exordium faciam.

V. Alexander natus Olympiade generis Aeacidarum patre ambiguus fuit, Ioue Hammone tali de sobole aut Heraclide Philippo competente. Sed ubi Philippo successit eumque ultus est Pausania caeso cum tribus filiis, quod hi praesidentem aegensi theatro Philippum interemissent, fundato protinus imperio Macedoniae omnique in ius suum arribus regis Peloponneso quaesita, ¹⁵ consensu cunctorum in Persas ducere exercitum meruit, solis id modo Lacedaemonis renuentibus, non merito indigni, uerum pudore posthabiti sui nominis, quoniam imperium sola res est, cuius pretium periculis aestimatur. Quibus Alexander expeditis aetatis anno uicesimo, ut se tanto apparatus idoneum faceret, legit militem uoluntarium ac sibi noto competentem, non numero uberi, uerum uiribus alacritatisque usibus animatissimum. Etenim quoniam id esset commodius, ²⁰ sese in exemplo ponebat.

VI. Quippe ipse uisu arguto naribusque subaquilinis fuit, fronte omni nuda plerumque

1 Traiani (*prior a ex correct. man. alt., ut Troiani scriptum fuisse conicias*) 2 poenes 4 atque inde A, *emend. Haasius* 6 homine sotius 7 siquidem quoniam A, *corr. Mainus* 9 gloriatur post factusque uocabulum est inuenit *man. alt.* amicus fructu uictoriae calluit ob id tumultuatus A, fructu uictoriae caluit, obit temulentus *Haasius, cuius uestigis insistens Hauptius in Hernae uol. V, p. 189* caruit pro calluit restituit, et incidit post uocem felicior 10 ei mox imperio contendens aetate A, ei mox de imperio contendens (*coll. Cie. de off. I, 38*) aequabere Kochius committabitur 11 Etenim A, *corr. Haasius*, at enim *Klugius* occupatio (*corr. man. alt.*) 12 PROSAPIA ALEXANDRI Alexander A. Olympiade caesarum 13 tali ex tale *corr. man. alt.* aut de eracleide A, et *Mainus*, aut *Haasius*, atque *Klugius* 15 Macedoniae arcibus A, *corr. Mainus in ed. Rom.* Peloponneso 16 renuentibus scripturam retinendam esse dozi, quoniam eandem cod. exhibet cap. XXXI et Iul. Valer. I, 31; III, 53 17 merito indigni A, merito iudicii *Haasius*, m. indignis *Peiperus*, m. indignis *Theodoros Zachariae Grossmehleis, quod idem esse uoluit atque indignis* posthabitu sui nominis A, posthabiti sui nominis *Mainus*, posthabiti sui nominis *Muellerus*, posthabitu sui nomen *Haasius coll. cap. VII* 18 quibusque deditus in A inuenit *man. alt.*, expeditis scripti ex coniectura Diltheyi 20 usibus A, ignibus *con. Kochius* quoniam A, quo *Haasius* 22 omni A, comae *Klugius*, comam uocem quae paulo post sequitur deleas

quamvis pinguis fimbriata de exercitio ob uehementiam equitandi, cuius id arbitrio dabat, ex quo relicinam comam iacere sibi in contrarium fecerat; idque aiebat decorius militi quam si deflueret. Statura iuuenis mediocrius, membris exsucciore, sed quae nullas feruenti remoras adferrent, quod plus usui quam contemptui lenocinaretur. Crebrioribus quippe musculis tubercula miris neruorum coctibus intendebatur; pernix cursus quo uellet, uehemens impetu quo minaretur, nimis tormento iaculandi, confinare quem destinasset peritus, feruens irruere quo audendum, constans excipere qui confideret, eminus certus, comminus uolentus, eques improvidus turbidusque, pedes interitus pernicaxque. Multas ad imperia difficultatum, onerosior tamen exempli proprii irriteritamentis, quoniam bono opere praenunciare pudibile ducebat, inuentae manus e corpore alacriter petens, ipse barbarae acutae durior et cetera candidus, et quae sibi sane quisque rectius consulat, aut ipsi certe imperatori uel militi uelit. Quippe ego tibi Alexandrum dixerim, tu te uideo; nam nec blandiri proposui et nolo uideri auribus gratus, ubi oculis indicare de te tuis omnibus licet.

VII. Is igitur magnas sibi Peloponnesis uires uirum oppidatimque multa benignolentia pigneratus est. Thracas quoque animo uariantes impigre subegit ab Orbelo monte, qui imminet Philippis, urbi philippaeae, Haemo continuus ad Istri ostia, eximque cum mari dextro porque Euxinum militans Maeoti transmissa iam remeans Getas irruisset, eos quoque superat bello die eadem regressus ad suos; tum Dacos Moesosque et Illyrios Dalmatasque omnes iustis proclis superat componitque, et Thebas boeotias diruit tumultuatas. Itaque iter in Asiam auspicanti

nuntiatur Orpheos musici statum plurimum sudauisse, idque labores *portendere* ingentis inclitis *musicis* litteratisque laudes eius cantantibus *uolibus* dictum. Quo magis ortu ueris Hellespontum proficiscitur, mandata imperii Macedonici tum Peloponnesi Antipatro procuratore sub sui nomine, nec plus suorum quam peditum decem equitumque comitatus quinque milibus proficiscitur. Agmen nero ceterum et auxilia circa gentium classi uehebantur belli usibus diuite, quae Amphipoli in Strymone in ancoris erat. Eo usque a matre deductus acuitur ad gloriam. Ita nobilitas et in feminis periculis est amica.

VIII. Igitur ipse per Abderam Maroniamque tum Hebrum et Melaniam amnes, classis nero circuitu omni uicesima die Seston uterque adpulere Abydumque transmittunt et Diis heroibusque apud Ilium litant, ibique hasta humi fixa omen sibi facit Asiae bello quaerendae, quam Persa miles ea tempestate possidebat. Exim praemittit Parmenionem et Attalum duces, qui satrapas septem omnem Asiam praetendentes irritamentis a sese diducerent spargerentque, quoniam primo conflictu de summa belli decernere, priusquam suos in hoc erudisset, Alexander declinabat. Sed enim satrapae notam ignauiae declinantes, quam in se scirent a rege supplicio punitum iri, ubi de Alexandri aduentu comperere, apud flumen Granicum congreges locant castra, quod is Granicus ab idaeis conuiuiis recens, praecipitio montano descendens ruensque impetu plus quam agmen nauale, iniquus erat; quo sperato segnius uenerat eminus Macedo. Res uero erat barbaris ceu secura, Graecis ardua: amne tantae latitudinis et torrentis profundi abruptis utrimque ripis aduersum aciem euadere, quae multiplici numero gregatim sparsis obisteret. Nihilominus ubi suos quoque Alexander uelut ex pari obuiaturos sub luce composuit, paulisper moratus, itidem ut digesta acies erat, aequali fronte uadum euincere incitat.

1 fimbriata ex fimbriata corr. man. pr. 2 reclinam A, emendauit Dilltheys coll. Apulei. flor. 1 n. 7 agebat A, corr. Haasius coll. Polyae. IV, 3, 2 3 membris remoras man. pr. (prima syllaba ab alt. man. inducta), quod retinere non dubitauit adferret A, corr. Haasius 4 contemptui Haasius, contemptui A, quam lectionem explicare frustra studuit Maius lenocinaretur ex lenocinaretur corr. man. pr. crebrioribus (corr. man. alt.) 5 uellet et Moius minaretur con. Maius pro cod. scriptura miraretur, quae ueror ut possit defendi; quom irascetur Stadenius, quo niteretur Dilltheys nimis A, eximius Kiesslingius 6 continari quem A, conlinare uel conlinare quo con. Maius, quanquam codicis scriptura ne ipsa quidem omni caret probabilitate specie audiendum (corr. man. alt.) cf. cap. XXXIII audet in Caucasum et lul. Valer. III, 46, 70 7 qui man. pr. (quo man. alt.) Eminus nioolentus improvidus (us litt. in ras.) 8 onerosior A (corr. man. alt.), onerosior Stadenius 9 inuenta (corr. man. alt.) 10 ipse barbae acutae durior A, barbarae uitae con. Viricus de Wilamowitz, uerbis ac uita Kochius Verba ingentiae munus — candidus cap. VI, lin. 2 post deflueret traicienda esse suspicatus est Haasius. Totum locum turpiter deformatum in integrum restitui posse diffido 13 lucet A, mireris uel potius non mireris Mai superatationem lucet pro jicet dici potuisse opinantis 14 Is igitur magnus usi A (usa man. alt.), usu magnas con. Haasius, usi deleuit Dilltheys tanquam facili errore ortum Peloponensis (man. alt. Peloponenses) syres 15 Trachas 16 Philipis (man. alt. Philippis) urbe philippaeae 17 Gothos A, Getas Letronnius 18 Dahas Mesosque 19 componitque (componitque mem. alt.) boeotias tumultuatas (corr. man. alt.)

1 idque labori (laboris man. alt.) fore ingentis inditis litteratisque laudes eius cantantibus (man. pr. cantibus, corr. man. alt.) dictum A, quae quidem uerba utique ad ea quae de re eadem Arrianus narrat (I, 11, 2) conformanda Kochius et ego coniunctis uiribus, dum ambulamus, perpolitasse nobis uidetur, nisi quod musicis uocabulum ut adderem auctor fuit Zachariae coll. Plut. Alex. cap. 14. In idem fere incidisse Dilltheys postea cognoui. Arriani uerba haec sunt: ἐπιτοῖς γὰρ οὐ ποταῖς ἔπλεον τε καὶ αἰὲν καὶ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἐκείνῃ ποταμῷ ἵσταντο καὶ οὐκ ἔδει Ἀλεξάνδρῳ καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἵστα cf. Plut. Alex. I, c. 2. 2 uerbis (corr. man. alt.) 3 mandat Peloponensi 4 equitatimque (corr. man. alt.)

6 Strimone bicoris erat (h. litt. ex h. restituit man. pr.), in Strymonis litore Maius, in ancoris Haasius, cuius inuentum metuo tamen ne longius a uero recedat 8 ebrum abnes 9 adpulere (corr. ex adpulere) Abidumque 10 apud (corr. man. alt.) Ilium (corr. ex Iliam) ubique om (linea supra m. add.) 11 permittit Parmenion. 13 prius A, priusquam Maius in h. (lin. supra add.) erudisse 14 declinabat incertum an dedinabat declinant (emend. man. alt.) 15 punituri (corr. man. alt.)

16 Granicae daeis A, ab idaeis Haasius repens A, recens Kochius, idaeis conuiuiis strepens Dilltheys; idem ea quae sequuntur uerba sic uult conuicti descendit ruensque impetu nusquam agmen nauigabile

17 iniquus erat inseruit Kochius, ueror ut recte, nauale in quo A 19 utronque (corr. man. alt.) 20 nihilominus (corr. man. alt.) sub luce A, suspicatur quicquam scribendum esse oblique sec. Arrianum, qui I, 14, 7 ait λογὴν δὲ παρατείνοντες τὰς τούτων τὰς φάλαγγας τοὺς ὁρμῶν.

VIII. Ita res belli audaciane an uero fortuna plus ualeat, haud pronunties exemplo praesentium. Vbi ordo, quippe tot alueo milibus obtentis armatis, incertus ubi solidum uadi, diuina fortuna uix tamen profundo sese uultu modo liberi dexterisque emersissent mutus adminiculabundi, mox eis erat scutum leuare, tela imminentium defendere, praerupta littoris complanare, trudere infestantes. Tum quisque euaserat prior uim cauere, sequentes educere, ordines struere laborabat. Satis tamen constat, hic quoque laudis palmam penes regem fuisse. Dirigens quippe Alexander ante omnis cornu dextrum scandensque litus obuia, cum in sese duces hostium exciussisset, feruentis bello usus damno militiae periclitabatur. Namque ubi ei hasta praefracta est, dum circumspectat suos dumque sibi porgi aliam petit, irruenti Mithridati, qui gener Dario regi erat, telum quod acceperat intorsit. Quo protinus strato etiam tunc ei in haec intento a tergo supernolat Spithridates libraueratque iam acinacen post galeam caesam brachium bellantis Alexandri petiturus, ni uiso Clitus id faceret quod minabatur. Eisque caesis aditus bellantibus datus et uirtutis exemplum reliquis insequentibus. Haec denique fuit mora transitui quae proelio; ita non multo post debellatum internecione hostibus caesis, nisi quod pauci studio fugae arma pro onere abiecerant, captisue aliis, quorum plerique Athenienses Persis pretio militabant, quos quidem ferro uinctos colere Macedoniae rura iubet. Vtrique caesos humant. Praedae pleraque iactans gloriae matri transmittit.

X. Igitur hac belli fortuna in confidentiam consequentium eruditus Lydiae Sardis et reliquas recepit Asiae ciuitates aditu indemoni, Persis nauale bellum frustra temptantibus, quoniam terrestribus undique sumptibus aut praesidiis arcebantur. Fuit tamen Alexandro etiam Halicarnassi anceps bellum, quam obsidione uix cepit et diruit, propiciatus hinc post reginae, cui mox reddidit regnum eius urbis, ab eaque se filium dici dignantissime passus est. Exim

1 ita res belli A, at in re bellica Zachariae plus sua A, plus peragatur Maius, plus ualeat Haasius aut 2 tot aluei milibus obtentus armatis incerta sub soli ualidi diuinae fortuna uix tamen A, quibus in uerbis constituendis magna ex parte Dilligium secutus sum, non quo peramata esse putem, sed ut legi possint et intellegi; ubi ordo quippe aluei tot milibus obtentus armatis, incerta soli ualiditas, diuina fortuna uix tamen et q. s. Maius; incerta sub soli ualiditate, Muellernus; toto alueo multis milibus obtentis armatis, incerta sub soli ualitudine fortuna, uix tandem Peiperus; incerta sub soli ualidi ripa uel ripis Klugius coll. Arrian. I. 14, 4 καὶ γὰρ ἐπεβίβησεν ἥν τὰ ἰσχυρὰ τῆς ὁδοῦ ποῖα et Plut. Alex. 16. τοῦ δὲ ποταμοῦ τὸ βάθος καὶ τῆς ἀπορροῆς καὶ τραχύτητος τὸν πτόρον ὁρῶν 3 idexterisque 4 fundere A, retardere conl. Maius, defendere Klugius 7 littons 10 et A, ei Haasius 11 Spyridatis anicea 12 ante minabatur Maius inuenit ille, om. ed. Rom. 13 Haec A, Nec Maius 14 quae (om. Maius) debellatum A, debellato Maius internecione nisi pauci qui A, emend. Haasius 15 pro (per compend. scr.) onere A, prope Maius captisue A, captisque Maius 16 colere addidit Maius (cf. cap. XXXVI est.) 18 inconsequentium A, corr. Maius, inde consequentium Peiperus ante Lydiae paucae litterae erasae sunt, quae Stadenundo uisae sunt lydi 19 aditumdemni (corr. man. alt.) 20 alicarnassi 21 quamque (corr. Maius) cepit 22 pactus A, em. Klugius coll. Arrian. I. 23, 8 τὸ διόρα τοῦ παρθῶς οὐκ ἀνέχθησε. Verba fuit tamen — pactus est scripta extant in margine codicis Paris. regii n. 4880 Ind. Valer. I. 42, pag. 48 ed. Mueller, tanquam ex alio auctore desumpta; pro hinc post reginae ibi est hinc reginae pus.

Lyciam ac Phrygiam suas facit. Cumque ageret Phaselide, Alexandrum audit Aëropi filium nouare aduersum se res uelle hortatu Darii Asisinae internuntio, ut si is magnum Alexandrum oppressisset regno eius poteretur, additis sibi auri talentis mille et amicitia Persarum; quod is Alexander Aëropi interfectoris Philippi conscius heredis eius elementiam callidam suspectaret, est creditu facile quod conscientia opinatur ad sui meritum. Ea ergo re probata ex consilio hominem amolitur. Pergenque Pamphyliæ protinus transit.

XI. Hinc Aspendiis condicione imperata cum Siden tenderet neque Aspendios obsequentes iussis audisset, regressus eos captiuaui transitorie. Tum itinere mutato Pisidiam una cum exercitu repedans reniti ausam inuitamque obsequi Sagalassum expugnat urbem monte munitam, perque Sagarim Phrygiae annem Euxinum uenit. Eoque de Macedonia sibi eques et pedes miles adhaerescit, quo auctus uiribus quam numero magis protinus per Bithyniam et Galatiam tum Cappadociam superato Tauro Tarsum Ciliciae uenit labore continuo, urbem sibi paene fatalem ex hac periculi facultate.

XII. Arsames satrapa magna cum manu bello in se etiam tunc paratus ferebatur adhuc Ciliciae potens. Eoque Alexander, ut ei mos erat, armis grauis peditem suum pedes ipse in acie comitabatur. Sed enim hi fugerant qui amabantur Arsamae. Ipse ubi Tarson inuehitur sudore et puluere miles decens labore et honore regali, Cydnum annem uidet urbis eius media peruadere coetu ciuium coronatum, mundum facie, acutum frigore, nimium agmine, festinum meatu, ripis uirentem; delectatusque tali elemento, seu feruente uictus aestu ac desiderans frigoris, an ut fortitudinem sui intuentium ciuium theatro iactaret, saltu pontem fluminis scandit una clipeo loricaque uel telo cum casside inque annem sese translatus alacri saltu praecipitat eiusque omnem retentans arma latitudinem natat. Ita inter partes est regiae fortitudinis formam ex se militi dare, qui sese iactauerint. Sed minores animo corporis ei uires fuere sustinendae iniuria. Calens quippe omnis ac uaporatus, hansto fluminis frigore penetrabilibus utique quo oneratio, tantos febrium sibi

1 faselide alexander (er man. alt. in ras. scriptis) uocem Mali negligentia omissam restituerat Haasius 2 Asine A, Sisinae aut Asisinae Klugius coll. Gronov. ad Arrian. VII, 6 et Anecd. Bekkeri p. 173 3 uteretur A, emend. Haasius additi (corr. man. alt.) militia (corr. man. alt.) 4 aëropi (i litt. in ras. scripta, ut oli uel simile quid fuisse uideatur) heredes (corr. man. alt.) et est A, corr. Klugius 5 consciencia reprobata A, diuinit Haasius consilio (in ras. scr.) 6 Pergense 7 Side 8 trasitoriae (corr. man. pr.) Pisidia 9 obsequis A, obsequi Klugius agalasso expugnant munitam (unitam litt. in ras. scr.) 10 auctus pedes 11 mil (per compend. scr.) adheressit (altera s. eras.) A quo auctus uoces, quas A habet post magis, huc transposuit Haasius actus A, tacite corr. Maius Bithyniam 12 Capadotiam Cilicie laborem si A, sibi Maius 13 ac (corr. man. pr.) 14 adhaec 15 Eoque A, eo usque Maius, eoque Haasius erat (a in ras. scr.) comitabatur (priori i litt. ex n facta) 16 hi fugerant (ge litt. in ras.) A, aufugerant Maius Arsamae A, ab Arsamae Maius, Arsamae Haasius 17 decens A, ducens conl. Kochius Cignum agnem 18 meatu ipsi uirente A, emend. Maius 19 seu feruente scripti, seu fluente A, quod tanquam inutile additamentum migrare iusserat Haasius, seu uiolento Kochius 20 iactaret A, corr. Muratorius 22 interastes est A, inter partes est scripti (cf. cap. XXXVIII ita pars est uirtutis); interpretatus est Maius, inter artes est regiae Haasius 24 aucto (corr. man. alt.) quo ratio A, quo oneratio scripti; nisi praestat scribi quo erat oneratio; sudoratio Haasius, rapacior Peiperus

contractu nervorum vapores exiit, ipsis uitalibus ni frigoris eivatis, ut spe bona medici laberentur, ni amore in eum diligentiores fuissent. Tum quidem fertur illud specimen extitisse Alexandri uirtutum ad amicitiam memorabile. Philippus medicus alio eius incitandae potum parabat. Id Parmenion aemulus Philippo uenenum noxium dicens litteris regem sumere uti letale prohibebat. Quas ubi Alexander haustus excurrat, cartam medico legendam dans illico ipse poculum stringit, unaque uitium morbi et calumniae diluit, docuitque amicitias probatas secundam non recipere deliberationem.

XIII. Postque id magnae curae Alexandro fuit Ciliciam quoque omni hostium interpellatū purgare. Iamque Mallon urbem appulerat Ciliciae non ignobilem, cum Darius ei adnuuntur 10 omni cum belli apparatu abesse bidui uia. Quae res Macedonas itinere praecursos tantum in belli ardorem spe praesumptae uictoriae leuat, ut ipso biduo grauerentur morae taedio. Issum denique uterque concurrunt aciemque angustis loci faucibus struunt. Atque hic sane operae pretium foret, modo suscepta opera pateretur, referre in milites utrumque regalia incitamenta: ut hinc Graecis ultionis necessitas dicta sit et sui dignitas et praeiudicia fortunae, at contra Persis 15 adrogantia uentilata, cum summa utrobique fuerit, uitam illic relinquendam, unde non uictoria sequeretur; quamuis Alexander Hammonis numine, ut paterna sui procreatione, in spem uteretur militis creduli, quoniam res securis Dei altero tanto iustius antistat et ardentior fit audacia e confidentia praedicti, accedente ad commodum sui, quod hosti illic de loci lege ad emolumentum peribat, cuius sexcenta milia bellatorum in parte necesima numerabantur; nerum conditio situs 20 uires aequauerat, in faucibus loci aequis frontibus concurrentibus.

XIII. Hic ego facinus auditu dignum non praetermittam in loco ponere. Quippe Alexandrum ferunt, ubi pernox aciem suam uoto composuit stipauitque securior laterum, adeo post id pingui somno soporatum, ut adulto iam die hosteque propinquante uix dueibus excitaretur; quae- 25 tumque ab eo, equid causae esset, quod sub illo discriminis tempore curae pleno adeo solito diutius ac profundius cubitauisset, eumque dixisse lactiorem: sane non frustra, quod insperata sit copia sibi hostium data, securum factum acie disposita pro sententia. Postque id ipsum dextrum cornu duxisse in confortissimos Persas; et thessalos equites mox insentos ac minaces maxime hostium globos illico discidisse, aerique impetu agmen ad amnem Pinarum trusum in terga uertisse, plus multitudine sui hostibus quam metu fugaue turbantibus. Ipse denique mox

1 exiit ebratis A, euitatis Haasius, qui tamen in suo exemplo adnotauit, eivatis quam scripturam recepi; alii alia tentant 3 amicitiam Phylippus 4 regum sumere addidi, uerbum aliquod desiderari a Kochio admonitus 5 letale A, letali Maius 7 secunda (corr. man. alt.) 10 Machedonas praecursos (rae litt. in rae, add. man. alt.) 11 grauerentur (corr. man. alt.) more (mora man. alt.) et taedio A, morae taedio scripti ex Haasii coniectura, mora et taedio Maius 13 si ante modo add. man. alt. pateretur (pateretur man. alt.) 15 summa incertum an summa utrobi A, corr. Klugius 16 quamuis — ateretur A, lous — utendum retur Klugius in nerum inductus errorum 17 re et erudicio fit audaciae confidentia A, ardentior con. Kochius 18 accente 19 de (ta litteris supra lin. additis) XX (ma litt. supra add.); ceterum mendium aliquod latere suspicor 21 ergo 24 et quod A, et quid Maius, equid Klugius, qui hunc dicendi usum aliquot exemplis illustrauit pag. 57 plenus A, emend. Haasius 25 insperata ex inspirata corr. man. pr. 26 disposita 27 cornu duxisse ex dixisse man. pr.

Darius curru relicto et in curru insignibus regis aegre illi fortunae eximitur, affectibus quoque in tentoris regis hosti relictis dolori dedecorique (spolia tam foeda quam bello non necessaria), 5 matre uel conige comitantibus filiabusque duabus et filio. Opum tamen eius minus opinione illic inuentum, quoniam pleraque festinans Damasci commendauerat. Alexander tamen uictor ad Darii epulam et tentorium subit, isque finis bello fuit.

XV. Insequenti tamen Alexander die, etsi graui femoris saucius uulnere, obiit tamen cunctos et quisque desideratus uti sepeliretur et Persa ex pari iubet, quisque uulneratus ut curaretur, donatis his regie, quorum in bello ipse commilitio fortitudinis testis erat aut socius difficultatis. Audito tamen capturum Darii mulierum ululatu, quibus uisa arma Darii uel currus opinionem 10 caesi regis aderebant, exiisse ad eas fertur et honorifice uidisse regieque obseruari iussisse. Vbi additur, Hephaestiona una cum uidissent indiscretius cultum, de auctu corporis melius opinatas ipsum pro Alexandro salutasse. Sed enim errorem hunc matre Darii erubescere dixisse regem, nihil eam erroris eius paenitere debere, in utroque enim esse Alexandrum salutatum.

XVI. Darius tamen collectis ex fuga ferme ad quattuor milibus equitum Euphraten petit insequentibus interponendum. At enim Alexander praecoque properans, Coele composita eiusque 15 urbibus confirmatis Phoenicesque, Syriae res inuisit et Straton Gerostrati filium, qui Persis nauilibus praecerat, supplicem recipit libenti cum uenia suam factam; ab eo aurea corona coronatus Aradum multasque sibi alias adhibet ciuitates. Ibi Darii sumit supplices litteras se culpa purgantis, neque belli causas ab se ortas, nerum lacessitum obuiasse. Quae utumque res fuerit, sese nunc quaesere matrem sibi affectionesque restituit, quarum pretium facere auri talenta 20 decem milia. Verum Alexander refert, si praecedentium memor sit, belli fortunam Persarum merito inclinasse; frustra nunc offerri sibi, cum si sint dubia, quae iure Martis iam sua sint una ipso qui largiatur. Darius uero si uelit reabse fortunae parere uictorisque nosse clementiam, quid quaeso interesse, si ut manu ita et moribus sponte se deat? Neque paeniteat sui, ni bellum mauelit.

XVII. Hisce responsis Damascum capit obuiis leui opum conditorium persicaram. Tum legatos intercepti Thebanorum et Spartanorum Darii blandientes, sibi iniquos. Neque in eos inimitus consulit gentium iure, sed dans modestiam tempori. Tyrum tamen ueniens sacrificare Herculi nolit, quod seens incolae aestimantes internuntis caesis causas belli sibi et excidi:

1 aegregiae A, emend. Maius ed. Rom. effectibus 2 quae ante spolia addidit Maius; uerba spolia — necessaria uicinis inclusit Klugius 6 sautius 7 quisqui 8 sotius 9 multorum ululatum 10 esse ad eos 11 efestiona 12 indiscretius cultu corr. Maius ed. Rom. 13 esse scripti, se A 14 III (or litt. supra add.) Euphraten 15 composite 16 poeniciis quoque Syriae A, mendum bene abstatulit Haasius inuisit (postremas quattuor litteras in ras. scripti man. alt.) Gerostrati filio 17 nauilibus 18 Arabum A, Aradium Maius, Aradum Muellerus 22 ure 23 uictorisque 24 quod queso interest ut A; interpungi post areos placet Peiperio; uerba ut dedi correxit Kochius debat A, emend. Maius 26 obuiis 27 et partem unam A, Spartanorum scripti ex Maii coniectura probabili quidem, nec tamen certa; cf. Arrian. II, 13, 2 29 excidit A, corr. Maius

peperere. Arceri quippe rex aditum dolens urbem obsidere instituit. Ea [Tyros] insula etiam tunc erat haud procul continente, adeo ut facile sibi Alexander uindicaret, quod adgesto iacto eam urbem terrae continuaret. Inque id protinus e Sidone naues acciuntur unaque his Gerostratus rex Aradi uenit relicto satrapa Autophradate et Medica amicitia. Phoenices quoque uel Rhodii Soliue ueti classibus suis et una Mallonii Cypriique utiles bello nauali uel Lycii adfuere, adgregatis etiam ex Macedonia nauibus ac militibus. Iusto iam denique apparatu opus coepit; triduo facile laboratur. Hic machinamentis admotis disiectisque muris et internicione incolis caesis, optimates tamen pauci in Herculis templo reperti honore numinis sospitantur.

XVIII. Haec dum Tyri geruntur, Darii legatio reuenit ceu si in auctione regni pausam malis praesentibus petens pretii delinimento lucrique additamentis luens gloriae competitioni, quo pars maior mortalium uincitur; nam uirtus in paucis est. Quippe ad decem milia talentum auri pro matre et filiis uxoreque sponsa iam pridem addebat quicquid utrique regno possidendum limes Euphratis dispesceret ac muniret a se datum iri cum filiarum una, quam sibi uictor nuptiis delegisset ad fidei religionem. Haec adeo ampla uidebantur, ut Parmenion sit relatum, se sane, dixisse, si ipse Alexander foret, oblata accepturum, responsumque a rege, se quoque, si Parmenion foret, oblata accepturum. Renuntiare denique Dario iubet inscientie uisum iri de re quae omnis esset sua partem malle quam uniuersitatem. Nam de eius filia ni temperare sit pulcrius copiam non morari, sibi ipse si consulat, sensurum coram, nosse uictoriae modum quisque nouerit uincere. Hic Darius pace desponsa parando rursus bello incubuit cunctis suis uiribus.

XVIII. At uero Alexander Palaestina sibi integrata ire Aegyptum destinat. Sed enim Gazam Batis eunuchus aduersum transiturum armauerat, quod ea urbs suggestu ardua, harenis circa perpinguibus et umectis satis subsidiis uallaretur, ualida muris, difficilis accessu, ambita

1 aditum A, aditu *Maius* Tyros seculi suadente *Kochio* 2 ut facile A, ut non facile *Haasius*, quam quidem scripturam quamvis *Arriani* uerbis καὶ γὰρ καὶ πύρα ἔργον τῆς Τύρου ἡ πολιορκία ἐγένετο et q. s. (II, 18, 2) commendatam dubitauit tamen recipere. Ceterum uerba quae sunt ea Tyros — uindicaret q. s. (II, 18, 2) continet A, continuaret *Kochius* 4 Autophradate uel hrodi uicis ineluit *Haasius* in suo exemplo 3 continet A, continuaret *Kochius* 4 Autophradate uel hrodi Soliue A, et Rhodii Soliue *Maius* 5 naualidii A, uel Lycii scripsi, Lyciique *Maius* cf. *Arrian*. II, 20, 2 6 Machedonia 7 Hic machinamentis internicione incoles caesis 8 hi Herculis A, corr. *Maius* honore A, malim in honorem; utrum praestet tum demum poterit diiudicari, cum quid in simillimo loco *Iulii Valerii* (I, 46) libri habeant certo testimonio constabit, cum *Maius* scripserit in honore (scribendum erat honore), *Muellerus* in honorem 9 reuenit ex reuehit per ras. factum in (in ras.) 12 sponsam 13 Euphratre dispiceret A, emend. *Maius* 15 ipsius A, corr. *Maius* accepturum scripsi, petiturum A 16 oblatum A, expunxit *Klugius*, oblata petiturum coni. *Hedickius* quaest. *Curtianar. spec. thesi VII* renuntiare. Denique Dario iubet inscientie uisum ridere quae omnis est sua A; *Kochii* enendatio quam supra exhibui tam certa est tamque luculenta, ut aliorum conamina recensere pigeat. Similiter apud *Iul. Valer.* (III, 12 ed. *Maii*, III, 4 ed. *Mueller*) pro eo, quod editores male creduli retinuerunt indicant uiri, *Haasius* ingeniose coniecit iudicatum iri 17 male 18 consulam sensulum 19 desponsam 21 destinat A, festinat *Klugius* 22 Gazan suggestu arenis 23 ut A, et coni. *Maius*

magna. Quare quoniam ad gloriam arrectis res amica magis quo difficilior spes, hoc ardescere rex impensius rimarique laudem de moliminis difficultate. Igitur et accessus aggestu solidatur, et bellum iam sacrificio commendabat: cum ales quaequam arae lapidem supermittit. Quae uates et quisquis haec coniectare in artibus habent, et excidium urbi portendere et ruinam et regi periculum praemonent, ni caueret. Neque res ultra differtur. Eruptio quippe irruens indigestum etiam tunc militem turbat. Quem ubi Alexander uirtim accitum obuium confirmatumque oratione quantocius ipse praenius ducit nil praedictum memor aut magis imperii quam sui, catapultae humerum unluherat grauitur quidem, sed enim animo uim corporis sarcien capienda urbis spe uaticinii fidem suo periculo ratam sentit, et posthabito uulnere ut perdurat admotisque obsidionalibus machinamentis tum cuneulis insertis, idque assidue ac profundius, quarta demum die irrui Gazam ac diripit colique in posterum sinit usus eius situ et opportunitate, ut qui et talia sibi uindicaret.

XX. Hinc septima die Pelusium et opima Aegypti uenit iam classe praemissa, nihil sibi Mazace satrape eius loci audente subsistere. Quare inde naues Memphim per Nilum suburgueri iubet ipse per Heliopolim pedes eodem occursurus, ibique Diis Aegypti facit et sacros agonas exequitur. Ac simul Memphi defluente exercitu Canopum descendit. Quam circa loci facie delectatus condendae urbis desiderio occupatur, Diuum aeno rem proximam mortalibus non insciens in opere pulchro perpetuari nomen auctoris. Igitur ubi solum describi conueniret, eius scientiae opificibus quos architectonas nocant limitandae humo ferunt puluerem defuisse, eoque milites iussos, quisque secum alpina esui potuine gestitaret, ea cuncti conferrent, eximque illos solo pingendo paruisse. Sed enim mox in cetera prouidenda rege distento adlaspas alites depastasque edulia abstersisse liniamenta. Quod portenti coniectatores cum secus ducerent, Alexandrum sermo est pronuntiauisse, eam urbem multis circa palantibus uicinis gentibus alticem futuram. Haec molienti omnes quisque fauerant Persis relictis satrapis Alexandro accessere, coramque pro merito aut uoluntate laudantur.

1 ma A, maxima *Maius*, magna *Klugius* quodam ad gloriam arduis res amica quod difficilior A, quod amor gloriae arduis res amica, quo difficilior *Haasius*, quoniam ad gloriam ardentibus res amica magis uel amicior *Kochius*; arrectis scripsi, ne molesta sit ardescendi uerbi repetitio. *Haasius* siquis maluerit sequi, is in arduis pro eo quod est arduis scribat necesse erit 2 el bellum 3 sacrificio quisquis A, fortasse: quisque *Haasius* ascripsit in marg. 6 ratione A, oratione *Haasius* quatuorci A, qua tutius *Zachariae* 7 praedictum A, praedictorum *Maius* catapultae 8 spem uaticinii fide de suo A, emend. *Kochius*, nisi *Maius* spem una uaticinii fide suo p.; de una praepositione cf. *Haasius* pag. 27 sq. *Klugius* pag. 33 ut A, ut *Haasius* obsidionalibus scripsi ex coni. *Maii*, obsidialibus A 10 cum tuniculis A, emend. *Haasius* 11 situ ex coni. *dedi*, studio A, in quo suspicari latere praesidio coll. *Arrian*, II, 27, 7: τῆς πόλεως δὲ βουλομένης ἐκ τῶν πεποιθότων ἔργων δὴν προεργάζεσθαι ἐπὶ τὸν πόλεμον oportunitatis A, corr. *Kochius* ut qui haec talia sibi uinceret A, et — uindicaret scripsi; in idem fere incidit *Zachariae* 13 Memphim 14 Heliopolim facit A, sacra facit *Maius* 15 acsin A, corr. *Haasius*, exim *Maius* 16 Diuum aeno rem proxima A, em. *Haasius* 17 insciens A, sciens *Haasius*, sciens *Klugius* coll. *cop. XVIII* lin. 9 et *Iul. Valer.* I, 50, non insciens *Peiperus* et *Kochius* 18 opificibus A, artificibus *Maius* negligentius sine dubio quam consideratius 19 alpina sui A, corr. *Maius* 20 paruisse A, malim operam nauasse prouidentia A, emend. *Kochius* alitis (corr. *man. pr.*) 21 edulia (per compend. scr.) A, edulium *Maius* abstersisse liniamenta scripsi dubitauer pro eo quod est in cod. aspergine liniamenti; liniamenta deleuisse coni. *Kochius* 22 Alexandrum A, Aristandrum *Klugius* coll. *Arrian*, III, 2, 2 pronuntiauisse 23 omnes A (per compend.), omnis *Maius*

XXI. Ipse Hammonis sacrum longe in desertis situm, ut illa sibi opinio patris staret, itinere incerto et inlimitatis locis magno dierum plurium labore contendit, quoniam harenis aequalibus diu indinoscibile est. Denique duos cornos draconesque praevius inisse aiunt inimici fabularum, donecum locum sacri appulerit sane secretum Deo et ad mira quaeque credenda idoneum. Quippe per immensum illud pelagus harenarum loci facies offertur consita, arborum vires, nemoribus umbrosa, inhospita solibus, fontis affluens, tam Deo quam copiis diues, hic pratis mollis, hic floribus picta, glauca hic oleis, hic ebria Libero, hic palmis arboribus grandifera et caesariata, interscentibus lymphis et interloquentibus rivulis. Nec tamen illi ex ingenio nostratium fontium sunt. Quippe praecalidi noctis e medio sensim in meridiem
10 frigent ad niuem gelidi, eximque tepentes in noctis medium conalescent. Salem quoque effundunt nitore quo non purior crystallus et sapore gratissimo, ceu si arte condidatur, forma terete qua ouum est, paulo maius quam ouum ex anseris, longius crassitudine, totum perniun lumine. Denique exim mola sacrificanti pro ture est odoribus efficacior.

XXII. Hinc patris Dei oraculis confirmatus Memphim redit, quo sibi legationes graecae
15 conuenerant, et eae referunt capita nihilo minus noto laetiores. Athenienses quoque captos Granici suos impetrant. Enim vero ipse cognominis sibi urbis iam conditu adolescente surgentibus monibus, tot belli rebus ciuilibusque formatis, Tyrum redit classe praemissa imminetentem Euphrati Thapsacum receptus urbem mox duobus pontibus amnem eum transit, quamvis Mazaeus missu Darii inturbaret. Eximque laena habito Euphrati montibusque Armeniae pro utensilium
20 commodo itinere quaesito Babyloniam tendebat. Ibi speculatore forte intercepto Alexander, quem in hos usus sibi Darius armauerat, noscit exercitum iam Tigreta amnem appulisse, obstiturum scilicet transmissuris ibi longe auctiore exercitu animo numeroque. Verum cum is con-

1 ammonis 3 indinoscibile est A, non dinoscibile est *Maius*; inimici fabularum quinam dicantur, docet *Arrianus III, 9, 5 et 6* 4 apulit ire A, quod retinuit *Maius*, cf. *Klugius pag. 51*; appulere *Haasius*, appulserit *scripsi* Deo A, malim Deo dignum 5 credendum A, emend. *Kochius* 7 pictam 8 nymphis 9 praecalidi sensim in meridiem A; in praepositionem cum tacite *Maius* omisit, *Haasius* scribendum duxerat sensim frigent, meridiem ad niuem gelidi 10 tepentes in noctis (sed, corr. ex noctis, ut uidetur) conalescent A, corr. *Haasius* 11 effundunt A, effundunt *Haasius*, effodunt *Klugius* non inserendum esse uidit *Kochius* 12 teret toto A, corr. *Haasius*; idem uerba anseris — lumine recte diuisit 13 efficacior 14 oraculi grae (linea supra addita) 15 hee referunt cupitan nihilo minus A; uerba aperte corrupta emendare conatus est *Kochius* scribendo nullo minus noto laetiores Athenienses quoque et q. s., ut Athenienses dicantur nulli cessasse laetitia noto maiore. Ego tentant referunt cupita, non uili omnes noto laetiores 16 Granici imperant 17 ciuibus A, ciuilibus *Haasius* classem praemisse imminetentem receptus urbem A, Thapsacumque receptus in urbem parum circumspecte *Maius* secundum *Arrian, III, 7, 1*; eminentemque receptus in urbem *Letronnius* Tyrum significari arbitrat, Euphratis mentionem addidit *Muellerus* Thapsaci quoque nomen intercillisse suspicatus 18 Mazaeus 19 missus A, corr. *Peiperus* alii Dari habito (corr. ex habito) Enfrata 20 Babilonia 21 in bos eum A, exercitum scripsi ex con. *Hactii*, qui parem medellum attulit *Ind. Valer. uerbis II, 3; (II, 1 ed. M.)* quae sunt ad auxilium eius mei scribendo ad auxilium exercitus mei Tigreta A, corr. *Letronnius* 22 his

silio mutato pedem de amni retulisset, a tergo hosti uenturus Alexander protinus eum aluenum transit praenptis difficile superabilem. Ibi suorum uiribus fotis et ad futura praedoctis agmen iam acie composita ducebat: Quarta denique die eminus e celsioribus speculis equitibus palabundis, ut sese uidere, concursu protinus habito pars aut caeduntur aut fugantur.

XXIII. Sedens agminis pondus Dario ipso duce omnisque belli apparatus hand procul indidem
5 habebatur una omnibus gentibus barbaris, quae nomini alienae nostratium, sibi mutuo peramiciae sunt. Erantque eis numerus in quadraginta equitum milibus munitissimus, pedes uero his tricies tantum, falcati currus ducenti et elephanti turriti, quae illis est pompa iactantiae. Hisque cum copiis castra tunc locant iuxtim Bumeum amnem Arbelo urbe non procul, uel quod alii manolunt in Causamelis; id loci nomen est. Illic fertur orso Dario suos in bellum adhortari
10 nisum euachum, qui una affectibus captus refugerat, commodum dixisse, quo castitatis honore utque regie sui haberentur nulla absque eius gratia; et eum petisse diuinitus pro contione, si sibi iam tato non liceat, Persis Alexandrum imperare.

XXIII. Tum locum deligit tendendo hostis uisibundus. Erat id aequor ingens equitabile et Issico bello conditio diuersa, ut quod illic animi uirtute prouisum est magna hic
15 corporis rursus fortitudine peteret. Igitur omni quadriduo uiribus suorum refectis exploratoque belli loco, nequa Persarum insidiae, sarcinis Alexander relegatis oratione incitat suos; itaque prouehit aciem silentio imperato, ut repens fragor fieret terribillior. At enim ea omni die uterque trepidi et circumspectantes itidem ut constiterant in acie quiescere. Viendumque noctis adiutu Parmenioni consilium erat, quod Alexander discit specie uictoriae indecentis, reapse
20 quia noctis fortunae confidere ubi nihil cautioni loci est et imprudentiae est et inscientiae, quoniam consilia bellica longe tutius oculi metantur, quamuis ipsi hand amplius equitum septem milia, id uero peditum quod Persis equitum.

XXV. Quare in hunc modum nocte superata ubi eum die equites Scythas dextrum cornu suum irruere uelle et circumplecti Alexander uidet, obuius tendit. Dinque ancipiti fortuna

1 amni A, amne *Maius* 2 fortis 3 ducebant (corr. man. alt.) palabund (lin. ducta per d. litt. *supra*) 4 concursa (corr. man. alt.) acceduntur A, aut caeduntur *Maius* 5 Sedens A, sed enim *Maius*; nam sequens? 6 barbarisque nomibus aliena A, nomini con. *Haasius* 7 munitissimus incertum an munitissimis A, *Rhod* recepit *Maius*, hoc coniecit *Klugius* pedes A, pedites *Muellerus* 8 elefanti turri 9 tunc locant A, tunc locant *Studecumus*, conlocant *Maius* iunctum A, iuxta *Maius*, iuxtim *Klugius*, iunctim conieci, recipere non eum ausus Buleum A, cf. *Zumpt. ad Curt. IV, 16, 10* 10 id loci nomen est glossa. esse intulit *Klugius* Darius 12 nullus absq. eius grae (lin. supra add.) eorum petisse A, nulla absque eius (uel regis) gratia; et eum petisse *Klugius*, tam nihil aliud absque eius gratiae beneficio Dareum petisse *Kochius*; uerba difficilissima non contigit mihi ut ex uoto expedirem 13 si add. *Maius* 14 diligit uisibundum erat. Id A, uisibundus erat. Id *Maius*; pro uisibundus *Klugius* proposuit uisibundus. uisibundus scripsi et incidit ante erat uocabulum 15 Issico bellico A, Issico bello *Maius*; fortasse scribendum est Issici bell loco aut quod A, corr. *Maius* 20 disiccit 21 quam A, quia *Maius*, malim quoniam cautioni loci est scripsi pro eo quod A habet licet 22 aut equita 23 milia (per compend. scr.) 24 Scythas dextrum 25 ancipiti (e ex t. facta per ras.)

tandem tamen trusus hostis multo obdurantius damno in terga conuertit. Ultra iam Macedonum pernicacia audebat; enim Baetris paene frontis in medio numero claudentibus conuertit Alexandrum nuntius suppetitum suis quis hostis fugientibus imminabat. Ac Scythae quoque leuati insecutore, ubi a tergo uacant, integrant vires reuersi Baetrisque congregantur, spe audaciam nutriendas. Fitque pugna acerrima iactatum erebritate. Quippe Paconibus alacritas est amica more gentis suae uel ob tegmentum expeditius procliantibus, quod praeter scuti usum loricae ut oneris neglegunt, cum contra hosti quamuis grauis impenetrabilis tamen ac satis firma corpus omne munitio clauderet et tueretur. Verum sic quoque inter eos, Paconibus nunc impete retrudentibus aut concitantibus diuque aestu martio fatigantibus, inmitti currus iubentur, 10 Eaque res et fraudi Persis fuit et spiramento Macedonibus. Quippe curulium falcium discedentibus his qui imminabant Scythae praedocti Pacones, ubi intrare currus intuentur, sensim in latera densati aditum quidem transitoris dabant, utrumque tamen equos bigas aurigantesque facile confixerant. Idque adhuc Persis equestre tantum proelium uidebatur ac uelutatio lenius armatorum.

XXVI. Quare Darius mouet phalanga in Alexandri dextrum cornu, quod eius praesentia praeponderabat, sensim tendens suos, ut pauciores circumueneret. Sed feruentius obuians re 15 provisus plerosque Alexander discit nec obsequi consilio sinat adeo torrenti turbine et alacritate, uti Darius ipse exemplo hostis et pudore ignitorum etiam tunc agminis sui in medio nauiter bellans, ubi incondite suos turbare uidet, studio salutis neglegens existimationis in 20 fangum uerteret idque curru quod nobilissimum ducebat. Neque difficile ceteri pedibus in sententiam euntes secuti sunt regis exemplum paria consultantes; quoad Cadusii, pars multitudinis persicae, rupta Macedonum acie in sarcinis praedarentur; qui tamen mox suorum comperta fortuna qua uia tutior fugientibus complent deminutionem. Sed haec in Alexandri sane dextris agebantur. Laenum uero, quod Darii cornu dextro obuiabat, aegre satis cura Parmenionis tuebatur; re- 25 pensarentque Persae damna praedicta, ni Darium Alexander insequens per internuntium nosceret Parmenionis res uergere damno hand leui, eoque comperto et ancipiti satis bello eminens

1 dampno integra Machedonum pernicaciam deat A, audebat scripsi, cf. cep. XXXV ext. ulterius ausi; inerat Maius, tendebat Kochius 2 Baetris poen (lin. add. supra n litt.) 3 suis post fugientibus quis imminabat A, qui sibi imminabat Maius, hostem con. Klugius, qua coniectura probata uerba transposuit Kochius
Ac sic ite A, ac sic Scythae Maius, ac Scythae scripsi 4 audatiam 5 iactatum Pannonis A, Paconibus con. Maius 6 uel ob tegmentum scripsi, uel obtinendum A, ad obtinendum Maius ed. Rom.
7 cum inuenerit Haasius 8 inter eos (uerba alt. man. posuit in spatio trium uocabulorum a man. pr. relicto) 9 concinantibus A, corr. Maius 10 fuit add. Maius spiramento A, experimento con. Muellerus Macedonibus inuenerit Kochius curulium dubium an curulium falcium A, falcatorum con. Kochius 11 Scythe A, Scythis Maius praedocti pones (pones ex pones fecit man. pr.) A. emend. Klugius insuere cursus corr. Maius ed. Rom. 12 densit A, densati Klugius, demissi Maius 13 praelium uelutatio 15 Alexandri ex Alexandrum corr. man. pr. 17 dissitit 18 agricior A, ignitor Letronnius, acrior Haasius 20 decebat A, corr. Klugius sententiam secutus A. 21 consultans A, totum enuntiatum restituit Kochius 21 quoad Cadusii scripsi, Quas nisia A, dum Cadusii Maius 23 competunt A, complent Kochius
25 dampna internuntium ex internuntium corr. man. pr. 26 dampno aut

uiso regressus eidem subpetiaretur. Neque enim mora bello fuit a tergo hostium uenienti, quin uiso tali auxiliatore cuncti protinus laberentur, ut spes fugae blandior cuique.

XXVII. Quare ipse quidem Darium insequi statuit; agmen uero transmissio Lyco flumine qui ultrorsum est castra uallo munire ibique quam queant ocius refectioni consulere iubet secundis intentos. Igitur Parmenion spoliis hostium et opibus coactis opperiri Alexandrum statuit etiam ultra progressum; qui ubi Arbelum uenit, quae prior ciuitas stadiis belli de loco ferine sexcentis sit, Darium quidem nullum uidet, ita uoluerat praeteruolarat, opes tamen eius et arma tum cidarim, apicem regium, curru una et insignibus retrahit uniuersis. Eo bello Macedonum desiderati sunt uiri centum, equi mille, quorum pars maior in sequendo Dario defecerat, Persis uero trecenta hand minus milia, totidem captis, spoliatis uniuersis.

XXVIII. Darius tamen paucis una Mediam petit, Babylone Susisque uitatis, quod eas urbes inlectu nobiles fore auideque petiturum illum praefum ibi gloriae opinaretur, et id tum expectare perfacile erat. Denique Alexander contendens cura et facie bellatoris terribilis in acie agens militem festinabundus Babyloniam accessit, minax motu quantum uisi eminus queat. Omnes protinus incolae cultu nil tristi, enim laetitiae simulamento obuiam a muneribus effunduntur: 15 eoque genere uniuersi ad meritum recepti metum obsequio mutauere gratantes sibi nec uictore secus ad modestiam reducto. Illic igitur primum Persarum omni regno disposito suis legibus et eius administratoribus datis Susas quoque maiore longe uictoris specie proficiscitur. Eximque Tigri transmissio Vxios pergit, efferum hominum genus, quorum quisque campestris dicto audientes fuere; quorum uero incolae de soli ingenio ferociore obstuturos sese obnuuntabant, 20 ni more Darii mercedem sibi transitus dependisset. Enimvero tunc Vxiis superuenit inpronus stratisque obuiis celsiora montium scandit. Mutata denique adrogantiae uice Vxii uectigales sese eidem profitentur.

XXVIII. Exim relictis qui grauius armabantur Pylas petit fauces montium persicorum ibique offendit Ariobarzanem in se armatum Darii nomine studioque quadraginta milibus pe- 25 ditum et equitum septingentis obuiasse. Vbi tamen sibi ingenium loci quam munus hostium plus obsistit, docent captiui circuta posse consuli difficultati; quibus auscultans fide dicti prae-

1 subpetiaretur 3 ipse qdr (lin. ducta per q infimam, uirgula supra d add.) A, ipse Alexander tacite Maius, ipse quidem scripsi ex coniectura 4 qui A, quod Maius totius 5 intentos A, contentos Klugius spoliis spoliis operiri 6 prior A, uox aperte corrupta 8 cidar 9 desirati in sequendo scripsi, Insequendo A. Dario fecerat A, corr. Maius Persis A, Persarum Maius 12 inlectu nobile sere anide que petiturum protinus sibi gloriae A; dubitanter constitui uerba partim ex Peiperi, partim ex mea coniectura; nobiles uictor auide petere Maius, idem auide om. in ed. Rom., in lectu nollet uisere auideque illum petiturum paratum plus sibi gloriae con. Kochius tum expectare scripsi, cum est iectare A, coniectare Maius 13 entendens (ut uidetur) fatie atie 14 astu minatus A, acuminatum Maius ed. Rom.; festinabundus con. Kochius Babylonia quaeat 15 simulamento offunduntur A, corr. Maius 16 generi 17 reducto scripsi confidenter, credito A 18 Susas longes uictum spetie A, repugnanter recepti scripturam Maii proficiscitur 19 transmissio quisque A, quique Maius dicta 20 fortiores 21 mo Darii A, corr. Maius iussis A, Vxiis Maius 22 obuiasse 24 Pylas 25 Dari XL 26 munus A, manus Maius; illud restituere non dubitauit 27 auscultans

ut uidebatur, intersitumque parvis arboribus; ceteroque terebinthum illic aiunt et silphium gigni, quo facile adplicari oues odore floris eius et esu frugis et usu radicum delectatas; eoque et hominibus gaudet carne sola contentis, martis prorsus et belli usibus amicissimis. Quippe hinc Besus non modo gentem optauerat, uerum quicquid suppetile insequentibus foret, id omne corrumpens abolensque incendio geminauerat difficultatem paria temptantibus.

XXXIV. Sed enim frustra id quidem. Ita omnibus superatis quod se suosque Alexander confectos fame Aorni primum, tum penes Bactra uaticasset, ipse quoque Oxum iam superauerat. Vbi cum facultas transitui nulla esset, probat nihil ita mortalibus arduum, cui non uiam perfacile sapientia strauerit. Quod enim alias praesenti usui suppetiari aduerterat, promere suos pelles ouium et subtendere iubet eis gignentium friuola aridaque constringique quam maxime in uinculis crebrioribus docet. Hisque peractis substratu leuium densarumque utrum et superiectu trabicularum calcatu tabularum conexa utrumque pellium pagmenta usum ratiū ingranerant sibiue percorique. In hanc modum sarcinis transportatis, non superstantibus tantum fida militibus, sed amantibus quoque animandis, si statio horruisset, opinione facilior transmissio fuit, cum sex stadiis latitudinis alueus Oxi amnis pateret. Nec tamen quisquam ausus obsistere est; quin etiam nuntiatur iam planiora peruianibus Besum ibi uinctum a suis communi pretium

1 paris A, raris Klugius coll. Arrian. III, 28, 5 *πῶς δὲ πῶς αὐτοῖς τοῖς ταύροις* parvis coni. Zachariae ceteraque uitio bonum quod illic aiunt silphium A, ita ut post que particula iterum q exarata sit nec tamen perfecta utpote quam scriba falsam esse intellexeret; ceteraque terebinthum illic aiunt et silphium Maius parum probabiliter, coll. Arrian. III, 28, 6; uerbis corruptis nescio an etiam grauior medicina sit offerenda

2 adplicari scripsi, adpari A, adpasci Maius, adparere Zachariae; fortasse praestat scribere adproperare coll. Arrian. l. s. s. *οὐ καὶ χαίροντες τῇ αἰσθήσει τὰ πρόσβια, καὶ ἐν πολλοῖς πρόσβαιον αἰσθῶντος αὐτοῦ καὶ θεοῦ ἐν' αὐτῷ* et q. s. odore floris eius et esu frugis et usu radicum scripsi probante Kochio, floris eius et esu frugis et usu radicum (aut raditium) A, floris eius esu et usu frugis et radicum Maius 3 carne ex caribus fecit man. pr. sola (a litt. in ras., ut uideatur scriptum fuisse caribus solis) 4 Besus (man. pr. scr. in ras.) gente suppetile A, suppetile Letrounius, suppetiarum utile Kochius, suppetibile Peiperus; nisi forte scr. suppetias insequentibus ferret 5 corrupta amolitasue A, corrumpens abolensque Maius, cuius uestigia quauis inuitus insecutus sum, quoniam meliora non habui in promptu temptantibus 6 Alexander docte fama A, docnerat fama Maius, docet f. Peiperus, confectos fame scripsi, ut quos fames magis quam fama commouerit 7 uaticasset scripsi facili emendatione pro eo quod A exhibet uaticasset, Maius uaticata esse Oxum 9 aliud A, corr. Maius, fort. scrib. alios — suppetitare pelles quibus subtendere iubet eis gignentium A, pelles iubet quibus subtendere gignentium Maius; uerba dedi ex coniectura Kochii; ceterum ea quae A habet quibus subtendere nescio an referenda sint ad Arriani uerba *τὰς διὰ θύρας ἐφ' αἷς ἐκκρήνον* (III, 30, 4), quamquam multo parcius ab eo descripta est Oxi transmissio 10 constringique scripsi, constringi A

11 hisque peractis scripsi consentientibus Peipero et Kochio, his quippe pactis A itidem A, utrum scripsi, cratium Kochius trabicularum A, trabecularum Letrounius 12 calcatu A, calcatu Maius tabularum A aperte corruptum; fort. scrib. iumentorum pragmenta A, corr. Forcellinius s. u. tabulo 13 tantum fida A, tantummodo coni. Kochius 14 animandis A, animantibus Forcellinius 15 quisque 16 qui etiam perinantibus A, corr. Klugius ubi suis incertum an suis

culpa seruari pro his quibuscum fugerat reum. Quare exim iter solito patientius facit. Ptolomaeum uero Lagi praecire susceptum Besum ad seque perducere antemittit. Nec mora, uinctum offerunt, una ceu flamma ira eius extincta. Ita inepitum perfidiae seruillis probrique eoque nomine uerberatum ad poenae conperendinationem custodiri in tempora mandat; in ceteros uenia liberalis.

XXXV. Hisque in hunc modum gestis exim sibi equorum numerum integrat, qui admodum plurimi omni genere difficultatum uarie defecerant. Ipse ire Maracundam contendit, quae Sogdianis est regia, Tanaimque exim, qui subortus e Caucasio ingressurusque hyrcanum mare Asiam Europamque disperit. Eius pars fertur Tanaidis humata paludibus maeotis emergere denuo causasque Euxino dare, ut cursu quo uoluit urgeatur. Eo itinere tamen praemissos Macedonum castra metatum inproniso offusi paucis indigenae opprimunt obtuncantque, qui in triginta haud minus milibus Alexandro uenienti obuersi decreuerant. Enim mox Alexandro ingruente ad montium celsiora conrepunt. Sed ubi eis primo conflictu fortuna blandita est, Alexandro crus sagitta transiecto, ulterius ausi eo usque caeduntur, ut uix octo de triginta milibus laberentur.

XXXVI. Quibus gestis Abii Scythae Homero iustitiae laudati legatione se dedunt moremque gesturos uictori profitentur, quantum solis corporibus queant, quoniam quisque pauperior liberior infestatore. Eorum denique moribus delectatis remissis adiungit studio uera discendi, qui quid colerent aut uiuerent renuntiarent. Ipse progressus ad Tanaim illic quoque urbem sibi instituit haud disparem magnitudine cognominibus Alexandriis, idque usui canens, si quando post id eadem militaretur. Sed inconciliantibus Besi sociis iugumque gentium nominantibus metu poenae septem urbes consulto pari graecos custodes interimunt. Quarum quae Cyri ciuitas dicta Craterus multa cum militum manu mittitur obsessurus, ne quid ultra liberius queant. Ipse Gazam primo congressu aliasque quattuor biduo capit.

XXXVII. Tunc Cyram adgreditur situ murisque firmissimam, quam quindecim scilicet armatorum milia tuerentur nullis uictualibus indigentia. Iamque machinis in id admotis repente annem, ut prius animo praesumpserat, qui eam urbem agmine turbido interfuit, transit

1 patientibus 2 uinctus (aut iunctus) offerunt A, corr. Klugius, uinctus offertur Maius 3 una ceu flamma ire eius extincta (aut extinctu) A, quae uerba dubitanter continui ex con. Klugii proque eoque eo nomine A, emend. Kochius 7 Maracunda A; at cf. pag. 20 lin. 6 et 19 8 Tananque Canaoso 9 dispergit humo Asia A, humata Kochius paludibus metis (o supra m et e litt. add. man. pr.) 10 itinere ex tempore corr. man. pr. tam praemissus 11 aut 12 obseruari 13 conrepunt scripsi, conrepunt A, conrepunt Maius, erepunt Peiperus; concurrunt Klugius; Placidi glossam (Maii auct. class. III, 442) conrepere conuenire, unde discrepare dissentire, cuius me admonuit Kochius, huc pertinere parum probabile est conflictu 14 laberentur A, malim elaberentur 15 gestis Ab scythe Homero A, ab Homero stulte Maius; cf. Hom. II. XIII, 6 iustitiae 17 uero A, corr. Peiperus, ueri Maius discendi quicquid 18 Tanaim 19 aut disparem magnitudinis cognominis (aut cognominis) A, unde restituendum existimus magnitudinis cognominibus, cum uix liceat dici sui cognominis 20 id in eadem A, id om. Maius, in induxit Zachariae, nisi scribendum est in eadem militaretur terra 21 sotiis 22 quarumque Ciry 23 Creaturus (corr. ex Creaturas man. pr.) ne scripsi, neu A 24 Cyri A sytu 25 nulli uictualibus A, nulla uictualium Maius, corr. Haasius amotis A, admotis Maius, amotis Peiperus 26 praesumpserat turbi interfuit

Alexander nihilque opinantes obruncat. Tunc secure eius urbis potiturum se ratus animo deferuerat. Neque inane id aut modestiae merito; acriter enim incolae congregati inter primos qui iruperant Alexandrum quoque saxo caput grauius uulnerant. Sed non eo setius iritatis protinus Graecis capitur ciuitas nastaturque, nihilo minus rege in opere feruente. Quae uero septima ciuitas exempli metu ad modestiam ducta est.

XXXVIII. Veram sic quoque Maracundam contendit, ubi sui obsideri nuntiantur et praeterea Scythae trans Tanaim obturbabant. Quare suis legat propere suppetias. Ipse nicesima die urbem quam praecoepit subruit, poena captiuorum usus ad operis festinationem tali in tempore necessari, datis incolis quos actas aut uulnera deprecabantur, item militiam iam nolentibus aut etiam nequeuntibus et in id idoneis peritia necessariorum. Verum imminentibus Scythis superbe, hos aequo conatum cum sacrificia cohiberent idque creberrime, uincit imperatoria indignatione, ni uinceret ratio, quae fato obuiabant. Ac nocte Tanai transmissio tam facile quam audacter hostes primo incursu fugat caeditque palantes. Eos uero intemperantius persequens siti aestinae succumbit. Neque aqua utilis reperta; quicquid de fluuiis uel riuis ab aestiuo in lacunis erat, eo proui ac lingua lambentes hausto ceu necessario, latente eius peste, corrupti sunt. Quippe ea qualitas aluo laxandae efficacissima. Ita omnes uiribus uacati aestu intestino caloris, ut minus nonnulli hoste quam pestis illius uitio praeuenirentur. Insecuti nihilominus eorum legati ueniam erratis pro uictoria retulerunt. Hi porro Macedones qui in aere Maracundae obsidebantur ante aduentum auxilii eruptione facta disiecerant hostes ac fugarant. Longius tamen eos in Sogdianos insecuti, ubi de reditu consulunt amnemque Polyimetum adfluere, sensim prosequentibus Scythiis inexploratam adorti aluei partem limo profundius retentantur. Idque ubi hostis gnarus locorum uidet, praeuenit adortique rerum imperitos ac male cedentes comminus figunt omnes, nisi quis praeuenisset pedum aut uisum potens. Neque amplius equitibus semiermibus quadraginta, peditum trecentis fugere.

1 Alexandro potiturum scripsi, potium A, potitum Maius 2 deferuerat A, deferuebat con. Kochius
3 iruperat A, corr. Maius saxum caput nos eos etius 5 metu (e litt. in ras. scripta) 6 si quoque obsiderim 7 site 8 praecoepit subruit A, corr. Maius 9 idem 11 situs hi saepe A, hos aequo Klugius; nisi forte scribendum est ripis pugnae (aut pellere) conatum cf. Arrian. III, 4, 1
12 indignatione, ni uinceret ratio, quae fato obuiabant corr. man, pr. 12 indignatione, ni uinceret ratio, quae fato obuiabant corr. man, pr. 12 indignatione, ni uinceret ratio, quae fato obuiabant corr. man, pr.
13 Eosque uero A, quod fortasse ferri potest 14 utilis A, malum potabilis 15 nicesima (altera s. del.) A, riuis Maius aclinqua incertum an adingua 17 uacate gestu intestinu A, uacati aestu intestino Maius, aestu scribendum uacati aestuabant intestino calore? hostilis uitio A, emend. Kochius, hoste quam uitio Maius, hostibus quam uitio Peiperus; fort. ser. ut nimis multi pestis illius uitio 18 pro uictoria scripsi, pro uictoriam A, post uictoriam Maius retulerunt A, retulerant Klugius
19 eos qui Sogdianos amneque 20 Polimetum A, corr. Muellerus adfluere A, adpulere Haasius Scythiis adortari 22 retentantur ignarus adortatque rerum A, conicius regionum
23 credentes A, corr. Maius ex Arrian. III, 5, 9 fugiunt A, conficiunt Maius, figunt Klugius coll. Arrian. I, s. s. oi Σύνδοι — πάντας κατέλαβον nisi (o litt. ante n. inducta) A. 24 uisum XL peditum A, peditibus Maius CCC

XXXVIII. Quibus Alexander nuntiatis Maracundam contendit auctoremque eius sceleris Spitamenem fugientem secutus omni cum socio interfecit. Suos sepelit uastatque regiones, quas Polyimetum annis ambit aut rigat, qui progressus ulterius harenis bibitur et receptatur, facitque inuia cuncta subsidiis accolentium nullis; quoniam illi et alii famosi amnes hauriantur, Epardus qui Mardos, Arinsque qui Arios interfuit et Etumandrus ueniens per Energetas; hi omnes illie sepulti nanescent. Hieme igitur apud Arimaspos declinata dat sese legationibus obsequentium aut paciscentium, quod usus aut quies uellet; Besumque accitum et rursus increpitum et uerberibus punit et morte, mutilatis tamen prius et naribus auribusque; idque supplicii genus durius uisum quam seneritas graeca est.

XXXX. Nam et cetera eius cultus et affluentiae more Medorum suorum plerique iam sedulo auersabantur, cum luxu mores adrogantiae mutasset, tum mensae modo, tum uestium pretio, tum apicis nanitate, ut qui utroque de latere Heraclidas sibi Aeacidiae censeret, Arsacidum tamen aemulationi concesserit uinci se passus ab eis, quorum moribus obsecundabat; idque ei omnes animi glorias obumbrabat. Praesertim ubi amicissimum sibi Clitum illum Granici propugnatorem ex causa conuiui incitus interfecerit (die sacro quo Liberi loco Castoribus fecerat), qui epulo accubabat una blanditoribus regis. Tum supra ipsos fortitudinis Deos laudari ab adsentatoribus coeptus patri quoque se Philippo anteferi delectabatur. Enimvero Clitus uti Alexandrum amicum restitueret in uiam neque concederet ei malam morum adrogantiam coalescere, cui modestia et uerecundia plus laudis adferret, amico liber, religiosus in Philippum: cum uero se anteferre respondit, qui hos fecerit suos animi uiribus corporisque, cum quibus uicerit nunc is qui talibus gaudeat. Quae ubi ultra nec prouidet regem uino calentem, Cliti uerbis gladio respondetur. Sed enim mox in id recedit paenitudinis, ut cum uitae pigeret adeo impigre intemperantis, ni amici magis offensae id Dei Liberi, quam eius moribus darent, qui sic posthabitu sollemne suum ultus furore putaretur aut inuidencia laudationum earum aemula.

1 nuntiatas Maracunda A, cf. pag. 19, l. m. 7 adnot. 2 Spitamenem 3 polemum A, corr. Muellerus, Polimetum Maius quique progressus 4 et colentium A, colentium Maius, accolentium Klugius illi A, illic Maius auriuntur 5 Pardis A, Epardus Klugius coll. Arrian. III, 6, 6 Dariusque qui unos A, quae uerba ad Arrian. I, s. s. conferenda esse ne Maium quidem fugit, quamquam in uerbis contextum recepit Darius qui Hunnos Etumandrus 7 obsequentiam aut paciscentium quo 8 et gloria A, corr. Kochius et ego coll. cap. XXXII; et morte ingloria Blassius, et loris Peiperus mulatis (corr. man. pr.) 12 asqui A, quasi qui Peiperus, ut qui Kochius; malum ut is qui heraclidas incertum an heraclidas Arsacidum A, Persarum Klugius 13 uicti rem passum His A, quae supra scripta sunt suppeditaui Kochius 14 clitum incertum an ditum 15 incitus A, iratus uel ira percitus Kochius quo Liberi loco scripsi, quod Libero A, quod pro Libero Maius; cf. Arrian. III, 8, 2 16 quae A, qui Maius; nonnulla intercidiae suspicatur est Peiperus 17 clitus dubium an ditus 18 mala 20 corporibusque 21 his A, corr. Kochius ultra nec pudet A, lacumam post ultra deprehendisse sibi uisus est Peiperus; at cf. cap. LII meta ne quid ulterius et cap. LIII obtinentque ne ultra, uerum Babylona ut redeat; deinceps nec prouidet scripsi non sine aliqua dubitatione clati incertum an dati 23 impigre A, non improbe? magis suspense ad Dei A, id offensae Dei Maius, offensae id Dei Zachariae 24 postobitu sollemnem uultus laudantium A, laudationum scripsi, laudum Maius 25 aemuli A, aemula Kochius, aemulus Maius; laudantium rerum aemuli Peiperus

copiis ante congestis. Vbi ergo oblata sibi uenia non cessere magnum praemium publicat auris eius saxi incensionem auri talentum primo, tunc *pro portione* pretium secuturis. Reperti omnes quadringenti iuri, qui patrauerat rem in hunc modum. Paxillos ferreos, quibus pelles intendunt, praetenta facie ea parte praerupti, qua fieri posset aut gelu cederet, mutuo innixi figebant, eisque subuecti paulatim omni sub nocte tandem euadunt armis una, cumque luce inopini inruunt securos et inermes barbaros ac semisomnes, ineditosque mulierculis et infantibus praecipites agunt nihil eorum paucitatis scientes, donec reliqui sese dederent et aditu reserato, quem inserabiliter obstruxerant, Alexander receptaretur et copiae, nec tamen amplius uiris uiginti desideratis, quos ascensionem molientes, ubi loci conditio fecisset, deiectos in
 10 praecipit ne sepulturae quidem nisi niuum profunditate seruaret casus aut fatum. Igitur his victor copiis fatus auctasque quom Oxyartae Bactrianorum regis affectus opesque illie repperisset, eius uirginem filiam Roxanen nomine magno formae merito et nobilitatis sibi coniungat, is ille scilicet, quem Darii uxor, ueneriae sane pulcritudinis femina, non euecit. Denique Oxyarten debito sibi soceri honore dignatur.

XXXXV Hinc ducit in aliam petram celsam stadiis uiginti, sed sexaginta ad ambiendam faciem sunt, uno aduabilem calli, superne aequoream uirentemque, soli ubere et mollitudine diuitem. Chorieni id castellum uocabant regis nomine, qui illuc confugerat Chorienus. Veram quod eius saxi calcem naturali uallo munitam intueretur, id primum explet caesi frondium et adgestu humi saxorumque opere pericacis. Iam denique labore perfecto scalisque admotis Chorienus
 20 internuntio Oxyarta pretium ueniae uictori se suosque transcribit. Eodem merito procuracionem sibi accepit quod regnum habebat, quoniam uictorem exercitum non labore militiae modo adeo conperdinatae, uerum hiemis quoque ui et indigentia fatigatum apparatus sui largis opibus refonisset, nec decima quidem parte totius affluentiae dispensata. Ad haec siqui rebellium

2 incensionem talento A, fort. scribendum talenta duodecim sec. Arrian. IIII, 18, 7 ἑρδα δὲ ταλάντων Ἀλξάρδος τῷ μὲν πρώτῳ ἀναβαρὶ δόδεκα τάλαντα εἶναι τὸ γίγας, cf. Curt. VII, 41 12 praemium erit ei, qui primus occupauerit, talenta decem primo tunc praemium A, litteras quas uicis inclusi in ras. scr. man. pr.; uerba pro portione interponenda esse duci 3 quadringenti A, quidem trecenti uiri coni. Klugius propter Arrian. IIII, 19, 1 4 quam fiebant A, corr. Klugius 5 omni A, uocabulum haud dubie corruptum, omnes Kochius 6 et ernemes 7 dederant A, corr. Kochius 8 quam inserabiliter A, inreserabiliter coni. Peiperus ut copiae nec incertum an noc 9 uiris XX desideratis A, uiri triginta desiderati sunt Klugius coll. Arrian. IIII, 19, 2 deiectis 10 niuum A, niuium Maius 11 copiis ex cupilis fec. man. pr. actusque quom Oxyartae scripsi, quomodo si arte A, quomodo si in aere coni. Maius Batranorum 12 coniungat scripsi, coniungat A, coniungit Maius 13 quam 14 debitum 15 ad ambiendam faciem sunt (sunt per compend. scr.) A, ad ambiendam faciem sunt Maius, ad a. facienda faciem idem coniecit in adnot.; ad ambagem facienda siue faciendam sunt proposuit Zachariae 16 uno add. Klugius coll. Arrian. IIII, 21, 2 ἀρόδος δὲ ἐς αὐτῶν μὴ αὐτιabilem A, corr. Letronnius mollitudinis A, multitudinis Klugius coll. cap. XXI copiis diues 17 Corienisi ad castellum qui A, num quia? illi A, illic Maius confugerant Corinus A, corr. Maius 18 explete esu 19 saxorumque A, saxorumque Maius perfecto scripsi, peructos callisque A, pronocto scalisque Maius Corienus 21 miliciae 22 hiemes 23 sequi

reliqui omnibus perditis subiugatisque repedit Bactra tempore, quo Callisthenes una cum in sidiatoribus regis suspectatus est.

XXXXVI. Hac sub fine Alexandro Persarum imperium integratum est, quo tuendo Amyntae dato Bactris ipse profectus retransmittit protinus Caucasum quem terminare Taurum diximus, nomine modo de continuatione mutato. Vndeima die quam supermolitus est illic Alexandri uenit. Transmissis inde regionibus Parapamisadarum perque Nicaeam oppidum et Cophena flumen Indum petere contendit Taxile sibi munifico, qui partes quibus uiandum primas Indiae tunc tenebat, eumque praemittit una suis paratum Indi transmissionem. Conatum denique Astem hostium ducem uiantibus intercedere capiunt, itaque peruiant multis aliis gentibus caesis et oppidis captis. Nec minus Alexander agens, siquis obturbet, insequentis sagitta etiam
 10 humerum superscribitur; Choeque anni transmissio quisquis obuiis sternitur et Arigaeum urbem incensam desperatamque a ciuibz instaurari procurat merito opportunitatis. Tum reperta hostium multitudine trifariam superat iustis omnibus proeliis. Ducenta denique triginta bonum milia illie capta formae merito destinata una captiuis Macedoniam cultum agros suorum et
 † suascitum.

XXXXVII. Comperitoque gentes Accas quadraginta milia armatis per annum Guraeum in eos ire destinat. Eique in oppida discessere in id longe ante munita. Sed enim castra eminus molientes irruunt Graecos; hique astu cedere simulant, conuerso denique agmine sternuntur; pars muro clauduntur omni praesidio munitissimo. Sed enim res haud in facili erat duplici septu munitos accedere, et ibi denique Alexander crus sagitta uulneratur. Sed die
 20 quarta belli in opera prae muro interfecto rege se dedunt. Idque Alexandro uolenti admodum fuit, ut commilitio accederent; sed ubi producti fidem mutant, uallati caeduntur.

1 repedita A, repedit Klugius, repedit ad Peiperus una cum uoces pro multo sane usitatiorē una praepositionis uen conuinctas non erat quod Hauius in suspicionem uocaret, cf. cap. XI 3 Haec Amyte

4 Caucasum; inremia Taurum A, corr. Kochius coll. cap. XXXIII, Caucasum quem eundem Taurum Maius, Caucasum quem interim T. Peiperus 5 de continuatione mutato A, non continuatione mutata coni. Kochius 6 Parapamisadum opidum et foena post contendit litura uicis uel duarum litt., fort. 7 partes A, partibus coni. Kochius 8 pretermittit conatum. Denique datum hostium A, emend. Klugius; de Astis nomine ex Arrian. IIII, 22 8 restituendo iam Maius cogitauerat 10 opidis

11 Choeque anni Maius, Eulaque aut Euaque anni A Argaeum A, Arigaeum Klugius coll. Arrian. IIII, 24, 6 Ἀλξάρδος ἐς πόλιν κατέβητο ὃ ὄρησιν Ἀργαίων καὶ ταύτης καταλαμβάνει ἱππευμένους ἐπὶ τῶν ἐναυόντων. Perperam Maius et Muellerus Andaca urbem (Arrian. IIII, 23, 5) huc pertinere coniecerant 12 incensa uerisimilius quam incensam desperatamque opportunitatis 13 praeliis

14 Machedio suorum et suascitum A, suorum et suosce Maius, suos et suorum amicorum aut amicum Kochius; equidem in uera lectione inuestiganda frustra desudauit 16 comperitoque A, Tum comperito Maius

Accas A, idem gentis nomen cum bis recurrit, retinere satius duxi, quamquam opud Arrianum sunt Ἀσσανοὶ uel Ἀσσανοὶ cf. Klugius pag. 12, adnot. 40; cf. Schneider, ad Arrian. IIII, 25, 5 et 27, 5 et Duebneri adnot. erit. pag. XVIII amne Poturaeum A, Guraeum Muellerus coll. Arrian. IIII, 25, 7, Potamoguraeum Peiperus 17 in eo scire oppidam discessere 18 hince A, corr. Maius, hi nocte coni. Peiperus sternitur 19 aut 21 se supra lin. add. man. pr.

XXXXVIII. Hic Coenona ducem mittit Baziphara obsidere Attalumque Hora urbem, ratus casu Accarum eos ad obsequium ductum iri. Sed his loco magis quam exemplo fidentibus ipse utramque urbem quamvis impigre oblectatas, Baziphara siue Horam, nullo negotio transiens capit, quamquam Bazipharae uiri contemptu paucorum aduenas irruissent. Vbi tamen plerique occidere, quisque euaserat petram munitissimam confluunt. Is locus petrae ducentis stadiis circumitur, erigitur decem, aditu tenui, mollis in culmine et fontium scatens patiensque industriam mille hominum rucularum. Igitur eo ueniens capit plurimas ciuitates. Tum petram adgresso obsidionemque molienti transfugae duces coepti moliminis uiam praecunt ei incensus. Itaque capti deductique praedae uictori fuere qui bello restiterant. At enim nuntiatio rursum Assacenos Indos armis oppressisse studio fidentiore et elephantis suos per siluestria amandasse, ubi eo uenit, muros desertos incensamque urbem uidet et dilapsos omnes, qua tutius lateant. Quare aliis persecutione legata quaesitisque eorum elephantis et captis Indum cum exercitu tenet et his, quae longius sunt necessaria, coactis repertaque transitui substantia non sera transmittit.

XXXXVIII. India omnis orsa a septentrione amplexaque omne quicquid est persicum, Aegyptum usque Aethiopsaque continuat. Ipsa uero extrinsecus ubique oceano munitur interfluo mari Hippalio, cuius sinus Persas includit. Sed enim nomen hoc Indiae late dispersum multarum admodum gentium est ferax, praecipue beluarum inter odora gignentium, qui sunt elephantum draconesque iugerales; nam paridi leonesque uel tigres iuxta haec ciues fuant. Ea uero tempestate quam loquor potens Indiae Porus erat, stupendus satis supra hominum

1 Hic A, Hinc Arrian. mit Bazifara A, Βαζίφα Arrian. III, 27, 5 Hora A, Ὥρα Arrian. l. s. s.
2 casus eos A, cas Maius ductu 3 Bazifara codicis uerbo Bazifara siue Horam tanquam spurium additamentum reiecit Kochius nulla transiens 4 aduenas A, Macedonas Klugius 6 corumitur incertum an eorumitur an torumitur decem A, undecim coni. Klugius coll. Arrian. III, 28, 3 ὅπως δὲ αὐτῶν, ὅπως δὲ αὐτῶν, ὅπως δὲ αὐτῶν patensque 7 rucularum A, rucularum Letronnius 9 uictori errore om. Maius restiterant 10 saca muros A, Accas muros Maius, Assacenos uel Assacenos Klugius coll. Arrian. III, 30, 5 11 amandasse A (lin. supra in addito) elefantis 12 persecutionem elefantis
13 Indu cum exercitu his A, hic Klugius necessaria copiis repertaque A, necessariis copiis reperta Maius; coactis caribendum esse existimauit pro eo quod est copiis 14 substantiam non sera dicitur substantia, quippe quam prope flumen Alexander nactus sit; cf. Arrian. III, 30, 9: ἐκεῖ δὲ καὶ ὅλγ' ἔργαστορ ἐν-
τε παρὰ τὸν ποταμὸν, καὶ αὐτὴ ἐκὼν αὐτῶν et. q. s. 15 persicam 17 Hippalio A, Hippalico coni. Letronnius, Hippalio Peiperus. Hippalici siue Hippalii nomen ceteris scriptoribus ignotum mari Erythraeo ab Hippalo gubernatore inditum esse monuit Letronnius; cf. Arriani qui fertur periplus § 57: ἀπὸς δὲ Ἰππάλου κυβερνήτης, καὶ αὐτοῦ τὴν θάλασσαν καὶ τὸ ὄριον τῆς βασιλείας, τὸν δὲ πελάγον ἐξέειπε
κίον 18 inter odora gignentium A, inter ceteras ingentium coni. Muellertus 19 draconesque iugerales uidentur esse δράκοντες πλεθραίοι; fuit cum scribere mallet iacturales i. e. uenatales; cf. Gloss. Labb. p. 255 ed. Lond. iacturale ἰακτῆριον aut iaculares coll. Gloss. Labb. l. s. s. iaculares ἀκονισταί et iaculis (i. e. iaculis, ἀκονιστὰς δὲ ὄφεις), de quo serpentium genere Plinius (VIII, 23, 25) ait: iaculum ex arborum ramis uibrari, nec pedibus tantum pauendas serpentis, sed et missili uolare tormento

magnitudines, neque uero ingenio inferior quam artubus. Is ubi scit Alexandrum ad sese moliri, absit obnuntiat; sed incitat mage acricque bello superatur et capitur. Receptus tamen ad amicos Alexandri merito uirtutum procurare quod rex erat recepit. Ita pars est uirtutis his, quibus praefuerit ut potior, aequo animo mox cessisse potiori; quoniam quisque mediocritatis est agnitor, satis fecerit sese noscendo.

L. Exim magnas Pecanum et Musicanum regiones exsequitur ac sibi congregat. Petram quoque quae Aornis uocatur affectat, cuius proceritudo sunt stadii quadringenti, supra cultoribus diues haud minus locupletibus quam securis; et est ei nomen ex celsitudine, quam nec alites supernolant. Sed enim hic quoque optinet fixu uertum, uia scansili + acsididas petitam. Nam magnitudine cum primatibus, quod ultra gentes, quas bello idoneas comperisset experiretur. Quo aduersum eas animo arderet? Milites uero ad haec ultra laborem uel pericula deprecabantur, annos decem, uulnera et suorum desiderium numerantes. Data igitur fessis quiete uolentibus utitur. Succenturiari tamen dimissis alios e patria iubet. Itaque uictoriae anaritia usus oceanum uenit.

LI. Ibi quoque inmodicus cupiditatis, quoniam in nauibus textis periculum uellet facere naturae, et quid sibi uel quisque id uellet ultra liceret. Iam denique composito apparatu Neptuno sacros tauros in mare donariaque ex auro deieceret, pretium noti faciens, si redimi haec a diis liceret. Verum repente cum flatu uiolento rediens haustus oceani solito uehementior omnes hoc paratos inter naues configit et mergit. Neque agnitu difficile id erat, Deos noto refragari, quibus quamvis ipse obniti abnuat, nequid impium audeat temptare, mittit tamen promptos audaciae nihilue regi audentes negare Onomarchum et Neona, (congestis naui quae euique sic nolenti in longum usui necessaria) uti circum putato oceano comperta nuntiarent.

* 1 artuatus A, artubus Maius ubi sit 2 molniri A, moliri ire Peiperus, moliri iter Maius 3 amicus 4 his A, ea Maius patior sane nunc mox A, Kochio suatore scripsi quod ipse conieceram aequo animo mox 6 magnos Pecanes seu Pecani qui fuerint, non liquet; uerum prope accedere Particani regis cuiusdam nomen, cuius mentionem facit Diodorus XVII, 102, monet Klugius. Nec Musicanorum mentionem factam reperias nisi ab uno Curtio VIII, 8, cum a reliquis scriptoribus res alicuius Indiae regionis Musicanus uocetur cf. Klugius pag. 23; uerum frequenter apud orientis populos terrae ac principum nomina consentire constat 7 quae add. Maius 8 aut 9 hic A, hanc Maius ueccum A, corr. Maius in additam. ed. Mediol. scansili acsididas pentitam A, scansili ac insidias appetitam (scribendum erat petitam) Maius parum probabiliter; scansili, at ardua petitam Kochius; codicis scripturam intactam reliqui, dum quis meliora protulerit 10 Nam magnitudine cum primatibus A. Iam de magnitudine belli ortus est questus cum primatibus Maius; lacunam indicauit bello A, Helladi Klugius coll. Pe. Callisth. III, 1 quas add. Kochius comperisset experire A, coegisset experiri Maius, compalisset experiri Klugius; in conformandis uerbis Kochium secutus sum 11 quae A, quo Maius labore 13 quieti patria (alteram a litt. supra lin. add. man. pr.) 15 quoniam in nauibus 16 et quod A, eequid Klugius Iam denique uerba usque ad diis liceret (lin. 18) cuncta memorabili errore om. Maius 17 donaria quo precium 19 hoc A, ad hoc Maius agnito 20 abnuat addidi ex coni. obniti negat Maius, obniti nolit Klugius 21 audaciae nihilue A, nihilque Maius audentes A, audentes Maius; cf. quae in proleg. dici Onomarchum et Neona A, uulgo nominantur Onesicritus et Nearchus 22 circumputato A, circumspectato Letronnius, circumspectato Zacharias

LII. Quippe Alexandrum animo fuisse ad appetentias rigido et indomito, hic quoque considerandum reliquit. Erat ciuitas Indiae quam multi confugerant magnitudine nimia et firmitudine inexpugnabili. Quam ubi Alexander obsidione adoritur, iubet fieri scalas pro muro praecelsas, easque admotas cum negrandibus saxis desuper frangerent repugnantes, sola perdurat qua rex una duobus satellitibus euicerat, ipsum quoque multis desuper uel qua quisque poterat retrudentibus. Et quamuis scalas omnis suorum comminui uidisset neque ullo sese idoneo auxilio periclitaturum, irruit tamen unus omnia hostium milia una praedictis, (Peuceste scilicet et Ptolomaeo), atque cunctam multitudinem protinus urbis eius in sese conuertit. Perdus igitur duobus secum satellitibus conspirantibus rem pleni exercitus agitabat, ni uergente iam die
 10 a latere summo uulneraretur et recepto altius ferro decipi uiribus oecoepisset. Id Macedones coniectati qui foris rem agebant, metu ne quid ulterius, (occupatis in regem intramuranis uniuersis nec desuper prohibentibus siquis irrueret), ni claustra effringunt suppetiatque in tempore iam regem sui recipiunt diffidentem. Facti denique mox ex indignatione saeuiores indiscretius dextris in aetates et sexus *usi* uices optinent, internecione omnibus caesis.

LIII. Exim constanter suadere milites regi conspirant, ne sese ulterius periculi uilitate damno tamen in proclis abuteretur tanti prodigus sanguinis, obtinentque ne ultra, uerum Babylona ut redeat; Babylonique multo cum honore suscipiunt. Per septem denique dies Alexander eo regressus Diis sacrificio operatur, quo fortunae grauamen repensaret. Post id conuiuiis et uoluptatibus comioribus causam morti hinc dedit. Morem sibi proceres exercitus
 20 fecerant, uti mutuo sese conuiuiis acciperent. Enim cum forte apud Medium conuiuarent, comessatione sese illis conuiuiam facit. Statim denique Hercules Medius scyphum offert ad uina, neque is honorem Dei nomine aspernatus poculum complet stringitque continuum; eaque tantarum uirtutum uiro cansa ad mortem fuit, ut, quem tot bellis aduersa uulnera non uicerant, sub fati inuidia inuenilis confidentia solueret.

4 cum uegrandibus scripsi, cumue grandibus A, cum grandibus Maius 5 desuper uel scripsi, desuper ut A, d. aut Klugius 7 ideo auxilio A, emend. Muellerus ex cod. regio 4880, in quo Iulii Valerii (III, 17) uerba et colement uasitate excipiunt ea quae sequuntur, fortasse ex ipsius aliquo Itinerarii codice desumpta: Interim cum unam ciuitatem Indiae obsideret, scalas muro percelsas admoneri iubet. Quibus admotis cum praegrandibus saxis de saxis (defectis corr. Muellerus) frangerent oppugnantes, sola qua rex pugnabat durauit. Et cum nullo auxilio idoneo socios subuenire posse uideret, irruit solus omnia hostium milia, multitudinemque urbis in se conuertit: iamque urgente hoste a latere summo uulneratur et recepto altius ferro defici uiribus oecoepit. Id Macedones coniectati ui claustra effringunt regemque sum (corr. corrigendum erat sui) diffidentem recipiunt; cf. Muelleri adnot. ad Pseudo-Callisth. pag. 120 coll. pag. 176; eadem fere graece exhibet Pseudo-Callisthenes ed. Paris. n. 1711; cf. pag. 99 adnot. 12 ed. Mueller. Puceo scilicet tholomeo qui A, atque Kochius. 8 cunctantem A, cunctam conu. Maius 9 diu A, duobus Kochius die et latere A, corr. Muellerus ex cod. reg. 10 decipi A, defici Maius in Macedones A, corr. Maius 12 tempore 14 usi inseruit Klugius uires A, uices Kochius internecione 16 dampno praellis tanta prodigii 17 Babylona 18 quo fortunae grauamen scripsi, quos fortunae gramen A (ita tamen ut postrema syllaba non prorsus certa sit), quos f. gratus Maius, quo f. gratiam Klugius 19 comitioribus 20 acceperant forte ex fortem corr. man. alt. comessatione 21 conuiuium 22 his aspernatus poculum ex populum corr. man. pr. continuum A, continuo Maius 24 inuenilis confidentia incertum an confidentia

LIIII. Cuius ne casus prius quam laudum memor sim, ea quoque ponam hic, quae per diligentiam laborauit. Quippe quamuis bellorum ultra pertaes consulenti per se exercitui concederet, bono tamen labori nihilum pepercit. Electo denique sibi ad eiusmodi patientiam comitatu ad Herculis stelas famae iactantia persecutus est, diebus nonaginta continuis emensa uia, dignam quidem illam rem pretio tanti laboris, siquis aurem ad fidem dicentis inclinet. Ii quippe tituli alter auro pingui, alter argento proceritudinis erant duodecim cubitorum, crassi uero per quadrum cubitis binis, adeo immenso pondere, ut eius periculum ipse rex fecerit terebrata crassitudine auri eius, cuius damnum mille quingentis mox aureis infercerit. Verum exim reuertens praerupta per loca caelo inlucido ut iuxtim se uiantes uix mutuo noscerentur, tandem Thermodonta amnem

1 nec prinsquam 4 stellas emensa uia A, 5 quidam 6 Hii titula potius quam tituli A, post a litteram Maii tinctura inductam sequitur spatium duarum litt., ut titulati uocem scriptam fuisse existimauerit Studemundus 8 terebrata XII 9 ut inseruit Maius 10 Thermodonta

INDEX NOMINVM

(asterisco notata sunt nomina coniectura restituta).

Abii Scythae 19, 15; 23, 1 et 4 abii morēs 23, 3
de Abiis legatio Scythica 22, 19 Abiorum rex
23, 2
Abdera 5, 8
Abraxares 16, 21
Abydus 5, 9
Accae gens 25, 16; 26, 2
Acacidae 3, 12; 21, 12
aegense theatrum 3, 14
Aegyptus 10, 21; 26, 16
Aegypti dii 11, 14
Aegypti opima 11, 12
Aeropus 7, 1 et 4
Aethiopes 26, 16
Alexander Aeropi 7, 1 et 4
ALEXANDER MAGNVS 1, 3 et *deinceps usque ad* 28, 18
Alexandriae cognomines 19, 19 (Alexandria urbs
Aegypti 11, 16 et 12, 16) Alexandria (in Can-
casso) 17, 22; 25, 5 (Alexandra) ad Tanaim urbs
19, 18; *cf.* 20, 8
Amphipolis 5, 6
Amyntas 25, 3
Amyntas (Sostriati pater) 22, 12
Anticles 22, 12
Antipater (Macedoniae procurator) 5, 3
Antipater Asclepiorum 22, 12 Antipatri nox 22, 12
Aornus 18, 7
Aornis petra 27, 6
Arachotae 17, 19
Aradus 9, 18 rex Aradi 10, 4
Arbelum 13, 9; 15, 6
*Arigaenum 25, 11
Arii 17, 9 *sqq.* 21, 5 Ariorum satrapa 17, 13 Ario-
rum regia 17, 15
Arimaspi 21, 6
Ariobarzanes 15, 25
*Aristonicus 23, 16 et 19
Armeniae montes 12, 19
Arsames satrapa 7, 14 et 16
Arsacidae 21, 12
Artaxerses 17, 11
Asclepiodorus 22, 12
Asia 4, 19; 5, 10 et 12; 6, 19; 19, 8 [19, 9]
*Asisines 7, 2
*Assacani Indi 26, 10
*Astes 25, 9
Athenienses 6, 15; 12, 15
Attalus 5, 11; 26, 1
Autophradates 10, 4
Babylon 15, 11; 28, 17
Babylonia 12, 20; 15, 14
Babylonii 28, 17
Bactra 14, 2 et 4; 16, 7; 18, 7; 25, 1 et 4
Bactriani refugae 17, 12
Batis eunuchus 10, 22
Baziphara 26, 1 et 3 *sqq.*
BESVS satelles regis 16, 13 et *deinceps usque ad* 21,
Besi socii 19, 20
Bithymia 7, 11
*Bumelus annis 13, 9
*Cadusii 14, 21
Callisthenes 22, 2 *sqq.* 25, 1
Canopus 11, 15
Cappadocia 7, 12
caspiiae Phylae 16, 9
Castores 21, 15
Caucasus 17, 21 et 25; 19, 8; 26, 4
Causamela 13, 10
Choēs annis 25, 11
Chorasmiurum rex 23, 6
Choriens rex 24, 17 et 19 Chorieni castellum 24, 17
Cilicia 7, 12 et 14; 8, 8 et 9

Clitus 6, 12; 21, 14 *sqq.*
Coele 9, 15
Coenon dux 26, 1
Constantinus (Constantii) pater 2, 5; *cf.* 3, 3
Constantinus (Constantii) frater 2, 5 Constantius
imperator 2, 6
Cophen flumen 25, 6
Craterus 23, 20; *19, 22
Cydnus 7, 17
Cyprii 10, 5
*Cyra 19, 24
Cyri thesauri 16, 3 Cyri ciuitas 19, 21
Daci 4, 18
Dalmatae 4, 18
Damascus 9, 4 et 26
DARIVS 8, 9 et *deinceps usque ad* 17, 17
Darij mater 9, 3 et 12, conlux 9, 3 et 24, 13, mulieres
9, 9; filiae duae et filius 9, 3 affectus 9, 1 *sqq.*
affectiones 9, 20 *f.* 10, 12 amicitia 17, 7 eunuchus
13, 11 interfectores 17, 17
*Ecbatana 16, 10
Epardus 21, 5
Epimenes 22, 12
Etumandrus 21, 5
Euergetae 21, 5
Euphrates 9, 14; *12, 18 12, 19 limes Euphratis 10, 13
Europa 19, 9
Euxinus 4, 17; 7, 10; 19, 10
Galatia 7, 11
Gaza 10, 22; 11, 10; 19, 23
Gerostratus rex Aradi 10, 4 Gerostrati filius 9, 16
Getae 4, 17
Graeci 5, 18; 8, 14; 16, 5; 20, 4; 25, 18 graeci cus-
todes 19, 21 graecae legationes 12, 14 Graeci
quingenti qui Dario mercede militabant 17, 3
Graeciae 23, 9
Granicus 5, 15 et 16; 12, 16 Granici propugnator 21, 14
*Guraeus annis 25, 16
Haemus 4, 16
Halicarnassus 6, 20
Hammon 3, 12; 8, 16 Hammonis sacrum 12, 1 patris
dei oracula 12, 14
Hebrus 5, 8
Heiopolis 11, 14
Hellespontus 5, 3
Hephaestion 9, 11
Heraclides 3, 13 Heraclidae 21, 12
Hercules 9, 29 Herculis scyphus 28, 21 Herculis
stelae 29, 4
Hermolaus Sopolidis 22, 7. 11. 17
Hippaliurum mare 26, 17
Hispaniae 2, 11
Hora urbs 26, 1 et 3
Hyrkania 16, 7 et 19; 17, 9 hyrcanum mare 19, 8
Idaeis conuuiis 5, 16
Illyrii 4, 18
India 26, 15 et 20 Indiae nomen 26, 17 Indiae ciuitas
28, 2 Indiae 17, 20 Indi 23, 8 et 22; 26, 10
Indus 25, 7 Indi transmissio 20, 8
Issus 8, 11 Issicum bellum 13, 15
Iuppiter Hammon 3, 12
Lacedaemonii 3, 16
Liber 12, 7; 21, 15 et 23
Lycia 7, 1
*Lycii 10, 5
Lycus flumen 15, 3
Lydia 6, 18
Macedo 5, 17 Macedones 8, 10; 14, 1 et *10; 15, 8;
17, 13; 19, 10; 20, 18; 28, 10 imperium Mace-
donicum 5, 3
Macedonia 3, 15; 6, 16; 7, 10; 10, 6; 25, 14
Maecotis 4, 17 maecotis paludibus 19, 9
Mallos 8, 9 Mallonii 10, 5
Maracunda quae Sogdianis est regia 19, 7; 20, 6; 23, 14;
21, 1 arx Maracundae 20, 19
Mardi 17, 4 et 5; 21, 5
Maronia 5, 8
Massagetae 23, 15
Mazaces satrapa 11, 13
Mazaeus 12, 18
Media 15, 11; 16, 6 et 11 Medi 21, 10 medica ami-
citia 10, 4
Medius 28, 20 et 21
Memphis 11, 13 et 15; 12, 14
Melana annis 5, 8
Mithridates 6, 9
Moesi 4, 18
Musicaneum gens 27, 5
Neon 27, 20
Neptanus 27, 16
Nicaea oppidum 25, 6
Nilus 11, 13
Oceanus 26, 16; 27, 13 et 17; 27, 21
Olympias 3, 12 *cf.* 5, 6
Onomarchus 27, 20
Orbelus mons 4, 15
Orpheus musicus 5, 1
Oxus flumen 17, 23; 18, 7; 23, 9 aluens Oxi annis
18, 15
Oxyartes 24, 13 et 20 *Oxyartes regis affectus 24, 11
*Paeones 14, 5 et 8; *cf.* 14, 11

Palaestina 10, 21
 Pamphylia 7, 6
 Parapamisadarum regiones 25, 6
 Parmenion 5, 11; 8, 4; 10, 14 et 15; 13, 20; 14, 24 et 26; 15, 5
 *Parthyaei 17, 9
 Pausanias 3, 14
 Pecanum regiones 27, 5
 Peloponnesus 3, 15; 5, 3 Peloponnesenses uires 4, 14
 Pelusium 11, 12
 Perge Pamphyliæ 7, 6
 Persa 5, 11; 9, 7 Persae 2, 7; 3, 16; 6, 15 et 19; 7, 3; 8, 14 et 27; 9, 21; 11, 23; 13, 13, 17, 23; 14, 10, 13, 25; 15, 9; 16, 1; 26, 17 persica expeditio 1, 2
 quicquid est persicum 26, 15 Persarum omne regnum 15, 17 persica multitudo 14, 21 naualia 9, 16 persicarum opum conditorium 9, 26
 persici montes 15, 24
 *Persagadae 16, 2
 Peucestes 26, 7
 Pharasmenes Chorasmiurum rex 23, 6
 Phaselis 7, 1
 Philippi, urbs philippea 4, 16
 Philippus 3, 13 et 14; 7, 4; 21, 7 et 19
 Philippus medicus 8, 3 et 4
 Phoenice 9, 16 Phoenices 10, 4
 Phrataphernes satrapa 16, 21
 Phrygia 7, 1 et 10
 Pinus amnis 8, 28
 Pisidia 7, 8
 *Pithon 23, 16
 *Polytimetus amnis 20, 21; 21, 3
 Gnaeus Pompeius 2, 11
 Porus Indiae potens 26, 20
 Pylae fauces montium persicorum 15, 24
 Pylae caspiae 16, 9
 Ptolomaeus Lagi 19, 1; 22, 15; 28, 8
 Rhodii 10, 5
 romana arma 2, 8 romana ciuitas 2, 9 romana salus 3, 10

Roxane 24, 12
 rubrum mare 17, 20
 Sagalassus 7, 9
 Sagaris 7, 10
 Sardes 6, 18
 Satibarzanes Ariorum satrapa 17, 13 et 15
 Scythae 14, 3 et 11; 20, 7, 11, 21 Abii Scythae 19, 15
 Scythae equites 13, 24 scythica legatio 22, 19
 scythicae Vniammae 23, 7
 Side 7, 7
 Sidon 10, 3
 Sogdiani 19, 7; 20, 20; 23, 9 et 16 Sogdianorum plebs 23, 24
 Sostratus Amyntae 22, 12
 Spartani qui Darii amicitiam petierant 17, 7 Spartanorum legati 9, 27
 Spitamenes 21, 2; 23, 15 et 19
 Spithridates 6, 11
 Strymon 5, 6
 Susa 15, 11 et 18 Susia ciuitas 17, 10
 Syria 9, 16 *Syra uates 22, 14
 Tanais 19, 8, 9, 18; 20, 7 et 12
 Tarsus Ciliciae 7, 12 et 16
 Taurus 7, 12; 17, 25; 25, 4
 Taxiles 25, 7
 Terentius Varro 2, 11; cf. 2, 15
 *Thapsacus 12, 18
 Thebae boeotiae 4, 19 Thebanorum legati 9, 27
 thessali equites 8, 27
 Thraces 4, 15
 Tigris 12, 21; 15, 19
 Tyrus 9, 28; 10, 1 (2) et 9; 12, 17
 Varro u. Terentius
 Vniammae scythicae 23, 7
 Vxii 15, 19, 21, 22
 Xazacerta in Hyrcania 16, 23; 17, 9 et 16
 Xersis thesauri 16, 3 Xersis iniuria 16, 4

